Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 20 СЕНТЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 113 (7616). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Нохч-ГIалгIай энергетикаш дерригa шоай хьинар оарцагIдаьккха Iан замалахь болх бара кийчо еш ба. Керттерчен гIодна йолчеи оборудованена ремонт яра балхаш укхаза чакхдоахар «Грозэнергоремонт» яхача предприяте подрядни хьисапе къахьега организацеш я. Царех цаI — «Южэнерготеплоизоляция» яха участок.

Карарча шера планаш ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа шерра социалистически яхь йоаржаь къахьегаш йола цун коллектив 19 сентябре дерригача технико - экономически хьокхамегIа нийс бетта заданех лоархIаяьй. Къаьстта дукха балхаш даьд цо ТЭЦ-2 латтача котлоагрегаташта, материалаштен электроэнергенеи кхом беча. Дика яьча изоляце новкъостал ду дукха электроэнерги кхое.

Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб укхаза болхлой Дедшиева Зинаида, Джабарова Нурийшат, Улубаева Маликат, Гаирбекова Малика, Савченко Нина, Литвинова Галина, кхыбараш. Шоай дийнахьара заданеш 120—130 процент кхоачашъю цар.

Деша дай бац

«Дерригa кхоачамбоацараш дIадоахаргда, гIулакх тоадергда» яхаш дош тийннача хьакимашта юкъе конкурс кхайкайнча Гудермески бувзама узла кулгалхо С. Стародубцев хьалха латтарий мугIарашка хургволга цхьаккха шеко яц. Дукха шераш да цо из оамал Iомаяь. «ГIалат даьннад, кхоачамбоацар нийсдалийтад, дале а, коллективо из бакъахьа кхетадаьд, гIулакх тоадергда, — иштта дIадерзаду цо моллагIа гIулакх. ТIаккха ше аьнначох вицлу. Бакъда цаI да С. Стародубцев виц ца луш: болх ца беш латтача телефонех доагIар нахагара хан-ханнахьа дIадехар.

Боккха аьттув беннаб С. Стародубцевеи цо кулгалдеча коллективои Гудермесе бахача наха. ХIанз кхычар къайленаш йовзара е пенех Iургаш даха, е чIега Iургах чухьежа, почтера письмош удаде, къамаьл дIаязду аппаратура увттае езац цар. Кхоачам ба телефона трубка хьанийцача. Цу минута цу чура хьахоз безамо кер боагабаьча зIамигача сага лоткъамаш, базарагIа яхачара Тамилас енача шеррача ассортиментахи моттигерча универмаге импортни кога гIирс барахи дола хоамаш. МассагIа да уж...

ЦIенхаштта аьлча, Iальмате во ба районе телефонни бувзам. Городе а юрташка а бахача наха, цу гIулакха раьза боацаш, дукххача инстанцешка каьхаташ язду, леткъ... С. Стародубцев шийн деша да ца хилар хьахьокхаш да кхыдола массал а. Шу хьалха радио чуйиллай СПТУ-24 здание чу, цхьабакъда, цо «ТитI» оалаш хьахезадац укхазарча е хьехархошта а, е дешархошта а. Кхо шу да Азамат-Юрта бахача цхьаболча наьха цIеношка телефонаш латта. Цкъаь цкъа болх беш хиннаяц уж.

КПСС ОБКОМЕ

16 сентябре хиннача ший заседане КПСС обкома бюро хьежар цхьаболча гIулакхерча наха къахьегамхой заявленешка хьожилген хьашташ кхоачаш делген теркал ца деш а формально - бюрократически а гIулакхаш леладеш хиларах долча дешага.

Укх шера 5 сентябре КПСС обкомага леткъар нн. М. Н. Харитонован А. Тазабаеви советскии боахамийн органий цхьаболча болхлоша шоаш законагIа дIадехараш цхьаккха бахьан а доацаш кхоачашде тигац, кегар лелабу, бе-башха ца хеташ, тесса гIулакх лоаттаду, аьнна.

Техкача гучадаьлар, цамогаш йолча, къаеннача, воIи мари венначул тIехьагIа шин цIенах латтача квартире яхача, гIишлош еча организаце болх беш лозаярах бIаргий са дайнача, шийга хьажа саг эшаш йолча М. Н. Харитоновас Архангельски областера ше хьавийха воI ший квартире вахаргволаш дIаязве аьнна дийха хилар. Из дош нийца Харитонова тIанха хиннай леррагIа ма йоагIара «Чеченингушстрой» объединене ЖКК № 4 йолча домоуправлене начальника Л. Л. Муртазовна, Заводской РОВД паспортни стола начальника Н. П. Бариновна, «Чеченингушстрой» объединене ЖКК начальника Б. С. Евлоевна, Заводской райисполкома председатела заместитела Г. Д. Санькона, хIаьта иштта «Чеченингушстрой» объединене жилищно- бытовой комиссе председатела А. Мамышевна. Из деш н. Харитоновай воIи цун сесаги раьза хиннаб из квартира карайолча объединене балха отта, бакъда цар балха отта йиш хиннаяц прописка ца хилар бахьан долаш. Лакхехьа бийцача гIулакхерча наха кхетадаьдац прописка вIалла йинза яргIйоацаш хилар, из е бокъо хилар, царех цхьанне а вIалла теркал баьбац ХаритоновгIар дезал, цар законагIа доагIаш дIадехар кхоачашдара новкъостал де гIертабац.

Иштта формально - бюрократически гIулакх леладаьд КСМ-1 гIулакхерча наха а кхо эзар кирпишк язъе аьнна «Грознефтехимремстрой» треста болхлочо А. Тазабаева еннача заявлене хьакъехьа а. Треста директора Г. Б. Юркова язъяь ходатайство цунга йоллаше а кирпишкаш яла бокъо луш заявлене тIа хьунторгови база директора П. Н. Шульгас, Заводской райисполкома отдела заведующе В. М. Айрапетяна кулгаш яздаь доллаше а цхьаккха бахьан доацаш шин бетта йолча хана кирпишкаш ялийтаяц КСМ-1 кирпишкаш дIахецара волча инженера А. С. Греченкос. Парте обком цу гIулакхашка хьежачул тIехьагIа мара кхоачашданзар нн. М. Харитоновайн А. Тазабаевен дехараш.

Къахьегамхой заявленешка формальни хьажара йолча харцъьннача методех дIахо а пайда эцаш, исполкомий, паччахьалкхен учрежденейн предприятейн болхлоша чIоагIало лувц тайп-тайпарча инструкцешца, гражданий дешаш къоастаде а тигац. Масала, лакхерча этажашкара квартираш лифташ йоацача цIеношка лохерча этажашкарчарца хувца яхаш Сийлахь - бокхача Даймехка тIема инвалидаша г. Грозне халкъа депутатий исполкомашка ду дехараш кхоачаш ца деш дус.

Цу факташа тешал ду цхьайолча учрежденешкеи организацешкеи йоагIаш йола исполнительски дисциплина ца хилара, гражданий шоай дешай хьакъехьа тIаэцара система вIаштIехьа ца яккхара, формализми, дог доацаш хулгеи котдувлаш хилара. ТIабаха посетителаш теркал ца беш, царца эздий гIуланх ца лоацаш, царца Iимерза боацаш, царца дегала болаш моттигаш я.

Уж дийца кхоачамбоацараш XIX Ерригсоюзни партийни конференце решенеш, «Бюрократизмацарча къовсамах йола» резолюци кхоачашъяра тIаберзабаь бола организаторскии политическии болх ледара бу, бюрократизмаца, гIожача администрированеца, къахьегамхошта эшараши цар хеттараши теркал ца деш хиларца леррагIен машар хургбоацаши къовсам лоаттабара перестройкас луча таронех бизза пайда эцац.

КПСС обкома бюрос «Чеченингушстрой», «Грознефть» производственни объединеней парткомашта, Заводской райисполкомен гIишлон материалий № 1 йолча комбинатен юххьанцарча парторганизацешта тIадиллад укх соцам тIа бувцача гIулакхерча наьха ниса доаца гIулакхаш дувца, цар хьакъехьа принципиальни партийни доагIар де а.

КПСС члена, НГIАССР Министрий Совета председатела М. А. Керимовна тIадиллад министерствашка, ведомствашка, моттигерча Советий исполкомашка гражданий письмошкеи заявленешкеи хьажара хьакъехьарча балха кIоаргга анализ е, цу дешай хьакъехьара КПСС XIX Ерригсоюзни конференце решенеш дувцилга йоацаш кхоачашъелга Iалашде.

Парте горкомаш, райкомаш декхарийла я гражданий письмошкеи заявленешкеи шоай ханнахьа а объективни а хьажара бола ерригача кулгалдеча кадрай бехктокхам лакхбе, дегала хилара, сонтала, кегар лелабара, нах ца лоархIаш хилара гIулакхаш хьадда дIадаха.

Массови информаце средствашта могадаьд гIулакхерча наьха оагIонгахьара дегала, гIожа, кхыдола негативни гIулакхаш гучадаха а дукхача наха дувцаргдолаш дIадовзийта а. Царех общественна хетар хьаде, цу хьакъехьа тIапйцар бахана наха довзийта.

Дийцад 1987 шера 10-ча сентябре арабаьнна «республике социалистически доалахье лораелга Iалашдаран къахьеганза йоаха доходаш ярца къовсам лоаттабаран, 1987 — 1990 шш. йолча экономико - правови программах» бола КПСС обкома бюро, НIАССР Лакхехьарча Совета Президиумен Министрий Советен соцам кхоачашбара республика агропромо, торговлен, просвещене а унахцIено лораяра а министерстваша даьчох дола дош.

Белгалдаьккхад, агропрома предприятешка а йийцача министерствашка а беча цу балха боарам парте XXVII съездон XIX партконференцен оттадаьча декхарашка хьежжа ца хилар. Проверко хьа ма хьокхара, цу отраслешка хьалха а санна моттигаш нийслу социалистически доалахье лораелга Iалашдеча цIенхаштта кхоачамбоацараш дувлийташ, финансови дисциплина гIожа телхаеш, законагIа доацаш ахчан средсташ дIаухийташ, къоалаш деш.

ХIама яккхара тIера хиларца лоаттабеча къовсаме эсала пайда нийбу халкъа боахаме чакхйоаккхача радикальни экономически реформа, вай общества вахара ерригача оагIонашта еча демократизаце, гласноста политика совленех. Цу ведомствай партийни комитеташей боахама кулгалхошей биззача боараме теркам тIаозац къахьегама коллективашкеи нах бахача моттигашкеи беча кхетама, профилактически балха, Iалашдац социалистически доалахье лораеча даькъе къахьегамхой хьинар айделга. Из бахьан долаш моттигашкарча гIулакхий хьала массе а оагIорахьара анализ ярца цкъазза чIоагIдац чакхдоахаш дола гIулакхаш, хIаьта къоалаш дараи боахамзлени наькъаш дIакъовлара йолаш йолча таронех пайда нйбац.

Эггара дукхагIа производительни доаца довраш хулга нийсдалийтад Грозненски, Шелковски, Наурски, иштта цхьайолча кхыча районашка.

Эсала лаьгIлуш да кагий къоалаш делга. ХIаьта долчча бесса аьлча къоалаш дераш хьагучабоахараш предприятей администрации общественни формированеши а йоацаш, чурча гIулакхий органаш я. Агропрома цхьаь цхьан предприяте юкъейоалаяьац къоалаш дарах коллективни бехктокхам хилара принцип. Практически шийна ма товва битаб тIахьожамаревизионни болх, телхаю ревизеши проверкаши яра ханаш, лоха я цар результативность. ХIанз а тIехь нийслуш я материальнобехктокхамеча балхаш тIа шоашта болча пайдана харц гIулакхаш хьалха леладаьнах увттабеш йола моттигаш.

Къоалаш дарца, боахамзлен гIулакхаш гучадувларца лоаттабу къовсам чIоагIбара дешашта керттера теркам тIаозаш яц НГIАССР Министрий Совет, парте дукха горкомаш райкомаш, юххьанцара парторганизацеш. Хоалучча тайпара гIулакх боцъалгахьа даьккхадац къоалаш дарца къовсам лоаттабеш правоохранительни органаша беча балха тIа а. 1987 шера 10-ча сентябре арабаьнна КПСС обкома бюро, НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиумен Министрий Советен соцам кхоачашбар хила боагIача бораме ца хилар белгал а даьккха, цхьан бетта йолча юкъа коллегешка цу дешага хьажа а хьежа, белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахара хьадда гIулакхаш де КПСС обкома бюрос декхарийла баьб коммунисташ: агропрома председатель А. И. Воронкин, министраш А. И. Зубков, С. М. Мовтаев, Г. А. Мальсагов

Агропрома юххьанцарча парторганизацешта, йийцача министерствашта цар доалахьа йолча предприятештен тIадиллад из соцам партийни собранешка бувцилга. ЙоагI-йоагIа поручениеш еннай коммунисташта — НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома, чурча гIулакхийн юстицеи министерствай кулгалхошта.

Заседане дийцад Веденски района партийни организацешка отчеташи хоржамаши дара леламах. Парте обкома бюрос цIенхаштта теркам тIаззаб цу балха тIа нийсденнача гIалаташта, уж дIадахара парте райком декхарийла а еш, хIаьта XIX-ча Ерригсоюзни партконференце, КПСС ЦК июльски (1988 ш.) Пленумо хьалхашка оттадаьча декхарашка хьежжа а доахаш, шеррача гласноста, творчески дискуссей, хеташ дар паргIатта дIаалара, критикеи самокритикеи шерра йоаржаль хилара, инициатива лакхъяь хилара, хIаране ши-ший бехктокхами сакхетамера дисциплинеи хилара хьале, партийни организацешка отчеташи хоржамаши чакхдоахилга Iалашдара бехктокхаме яьй из, цу гIулакхаш тIа партийни, советски а боахама а болхлоша дакъа а лоацаш.

КПСС обкома бюрос дийцад областной партийни организаце балхах дола кхы тайпа дешаш а.

М. С. Горбачев Москве цIавар

КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачев Красноярскера Москве цIа ва араваьлар.

Аэродроме из накъаваьккхар КПСС Красноярски крайкома хьалхарча секретара О. С. Шенина. Красноярски крайисполкома председатела В. И. Сергиенкос, парте крайкома бюро членаша, общественноста викалаша.

16 сентябре М. С. Горбачев Москве хьакхаьчар.

(ТАСС).

ПАРТЕ ИДЕЯШ— ДУККХАЧА НАХАГА

Политически просвещене ЦIагIа укх деношка хилар республика идеологически актива совещани, цига хьежар «Къахьегамхой политически экономически система эргаяккхарах бола» КПСС ЦК соцам кхоачашбеш Ульяновски области партийни органий балхах бола КПСС ЦК соцам мишта кхоачашбу.

Совещане дийцар XIX Ерригсоюзни партийни конференце материалаш массе а оагIорахьара Iомаярца. социалистически демократи кIоаргьярца, гласность дегIайоалаярца, радикальни экономически реформа идеологически Iалашъярца, социально - экономически духовнии дегIаухилга юхаувзара механизм хьадда дIаяккхарца дувзаденна дешаш. Партийни комитетийн организацейн секретарашта, идеологически балха хьакъехьарча цар заместителашта, кулгалдеча советски, профсоюзни, комсомольски, боахама болхлошта еннай марксистско-ленински дешара школашкеи семинарашкеи занятеш вIаштIехьъяхаран дIаяхьаран йола практически рекомендацеш.

Совещане балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС обкома секретара С. М. Бекова.

ПРОПАГАНДИСТИЙ СЛЕТ

«Грознефть» объединене парткома актови зале хилар партийни, комсомольски, производственно - экономически дешара пропагандистий слет. КПСС XIX Ерригсоюзни конференце дIадехарашка хьежжа идеологически болхлошта хьалхашка латтача декхарех доклад йир НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела. XIX Ерригсоюзни партконференце делегата Х. Х. Бокова.

«Грознефть» объединене йизза хозрасчетеи самофинансированеи принципегIа баьча балха хьалхарча итогех хоам бир объединене генеральни директора заместитела В. И. Плотникова.

Дешара кердача шера дешара планаши программаши пропагандисташта йовзийтар «Грознефть» объединене парткома политпросвещене кабинета заведующе З. С. Горловас. Слете дакъа лоацаш хиннараштa дIаделар дешараметодически справочни литература. Царех дикагIбараштa объединене парткома сийлен грамоташ елар.

Хьувкъам-88

«ШАЛИНСКИЙ» СОВХОЗЕРА ХОАМАШ

Шалински района «Шалинский» совхозе чуэца йолаяьй шекара свеклаш. Хьувкъам дика ба. План 215 центнер йолаш, хIара гектара тIара 350—360 центнер продукци чуэц укхазарча кхаш леладераша. Кхы а дикагIа хьокхамаш да С. Энтласоваси М. Бакаловаси кулгалдеча звеношка.

Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб свеклаш чуэцача механизатораш И. Абдурахманов, И. Хизриев, А. Абзотов, кхыбараш. Шоай декхараш 130—140 процент кхоачашду цар.

Свеклаш чуэцача болх беш я ворхI свеклоподъемники пхиъ погрузчики. ЦаI да садуаш: ма эшша техника яц болх беш.

— Кхы де хIама доацаш юхакъувл оаха балхаш, — йоах совхоза керттерча агронома С. Хасбулатова. — Хьаяьха свеклаш дIахухьа транспорт тоъаш яц. Цудухьа «мерза совлаш» лаьттагIа даьхкача бакъахьа да. ТIаккха толхаргдац уж.

Теркал ца деш дитадац из дош совхозе. ХIанзчул тIехьагIа боахамера хIара автомашина, из моллагIча объекте болх беш яле а, дийнахьа свеклаш ийца цаI е шиъ рейс е езаш я. Массаболча водителаша Iальмате нийса кхетадаьд из гIулакх. Бакъахьа хетар шаьлахошта свеклаш чуэцача нийсъенна халонаш дIаяхара республика Госагропрома техникаца новкъостал доре. ТIаккха хьувкъам бизза чуэцаргбар укхазарча кхаш леладераша.

* * *

Свеклаши хьажкIаши цхьан ханна кхоач. Цудухьа уж чуэцара ханаш а цхьатара я. «Шалинский» совхозе хьажкIаш дIайийнай 946 гектара тIа. Царех 520 гектара тIа яраш хьекха яьннай. Хьинаре къахьег хьажкIаш чуэцача комбайнераша Х. Орцуева, И. Сайдулаева, М. Акмурзаева, Я. Абдулаева. Дийнахьара шоай нормаш 120—140 процент кхоачашъю цар.

Укхаза а кIезига новкъарленаш йиц транспорт тоъаш ца хиларо. ДукхагIболча водителаша са ца лоIаш, нормаш тIехкхоачашъеш къахьеге, комбайнаш совцае езаш моттигаш нийслу. Дале а, хьувкъам чуэцалга ханнахьа а дика а чакхдаккха лерхIаш ба совхоза къахьегамхой.

Ю САИДОВ.

Шура лаьгIъеннай

Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза номер 1 йолча шурий-товарни ферма коллективо карарча шера хIара бетта планаш кхоачашъяьй. Боахаме толашагIчарех цаI я из.

— БIубенна къахьег, план дерригача хьокхамех кхоачашъяьй оаха, — дувц ферма заведующе Хадзиев Хьусена.

Хадзиев Хьусен — къона кулгалхо ва. ШоллагIа шу да из цу ферма заведующи вола. Ший болх дика Iомабаьб цо хIанзле. Хьалха зоотехник хиннав из. Заочни юртбоахама институте деша вагIа. Къонача кулгалхочо дукха уйлаш ю. ХIара беттача Iаттагара 3000 килограмм шура яккхара тIахьех цо коллектив.

— Тха коллективо хьадда мероприятеш вIаштIехьъяьхай интенсивни технологи балха юкъейоалаяра, хьайбай фу эргадаккхара, арендни хьисапе къахьегара, — аьлар Хь. Хадзиева.

Бакъдар аьлча, мероприятеш ца тоъаш хIама дацар хьалха а. Срокаш увттайора. бехктокхаме нах белгал бахар. ХIама хилацар. Арендни подряд юкъейоалае езалга кхетадир Хадзиева.

— Кердача хьалашка болх беш, хьайбаш леладераша теркам тIаэзар шура дукхагIа яккхара, дIадодар кIезигдара, — аьлар доаркас Фаргиева Золовбанас. — ХIанз алапи лакхденнад. Дояркаша 300—350 сом эц бетта. Нагахьа санна шу чакхдоалаш планал совгIа продукци яккха вIаштIехьдоале, цунах хьадоагIача ахчах 70 процент дар а тха хургда. Дика къахьег са нехаша республика заслуженни хьайбаш леладечо Мишиева Яхас; къахьегама Сийлен шин ордена кавалера Сосина Клавдияс. Сухорукова Верас. Аз санна цар а хIара кхоабача Iаттагара 2150 совгIа килограмм шура яьккхай.

Дукха хувцамаш хиннад № 1 йолча шурий - товарни ферме. Укхаза беррига болх тIаберзабаьб бухсоццаш хьахулачун боарам лакхбара.

— Бакъда, дукха проблемаш я тха, — аьлар Х. Хадзиева. — Тха ферме хайра механизаци яц. Дукха болх бу оаха кулгашца.

Тха дояркашта дагa йоал молокопровод. кормораздатчикаш. Телятникаша, дояркаша дукха ахча ийду. Мел къахьег цар! Массехк тонн доакъар дIалу хьайбашта дийнахьа.

Дика къахьег телятницаша. Iасилгашта тIаккхета дозал 480 грамм да. план 350 грамм йолаш.

ХIаьта а цхьа хIама да кхерам дег чу боссабеш. Шура яккхара гIулакх лохдалара тенденци белгалйоалаш латт ферме. Колхоза специалисташа пайда ийцанзар аххах. Баьццарча доакъарца хайра Iалашо йинзар. Цудухьа хIара кхоабача Iаттагара 6—7 килограмм шура мара яккхац укхаза укх деношка.

— Шура мичара йоагIа, доакъар ца хилча, — леткъ дояркаш. — Хьажал, малагIча хьалашка оаха болх бу. Бытовкаш, душевой яц. Iагаьна дац. Ферма корпусашта ремонташ йолаьяц.

— Iа дагадехача хьоцар тох са дегIах, — аьлар Хадзиева. — Тоае езаш я корпусаш, хьайнаш, тхов, наIараш, кораш. Кхераш да тхо тхоай экспериментах пайда ца балар.

А. КОЛЕСНИКОВ,
«Знамя труда» газета корреспондент.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргIанарча заседане дийцад поездаш дIа-са лелара кхерамзле Iалашъяра. Грозный станце цIи ялара кхерамзлен гонахьара средан лораяра дола законодательство телхадарах дола дош.

Цу деша хьакъехьа тIаийцача соцам тIа Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене, «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни отделене кулгалхой теркам тIаззаб поездаш дIа-са лелара кхерамзле Iалашъяра. Грозный станце цIи ялара кхерамзлен гонахьара средан лораяра дола законодательство кхоачашдеча долаш долча кхоачамбоацарашта.

Мехкдаьтта продукташ Iо ахийтарах станце территоре тIарча лаьтта чуденнад мазут. из бахьан долаш дукха наькъаш аварийни хьалага кхоачадаьд. Станце дерригача дIоахала ограниченеш оттаяьй сухала. хIаьта геттара Iаткъаш да из маневрови сухала а Грозненски машиннаькъа узла берригача балха а.

Iо ахийта мехкдаьттапродукташ йокъа а луш Iи хьалъухаш хиларо гонахьара сфера бIехъяра хьаст а хиннa дIаоттаяьй станце территори.

Долаш долча технически хьалех пайда нийбац. мазути мехкдаьттапродукташи чудувттара цистернаш дикагIа кийчъяра хьакъехьа дола дукха а приказаш кхоачашдеш дац. дукха цистернаш хьалу промывочно-пропарочни станце гIолла чакх а па йоахаш, хIаьта иштта еха а хул уж. цудухьа станце хьаарайоах яьнна ухаш а йолаш.

Дуккхача шерашка наькъа дистанци боагIача боарамагIа Iалашъеш яц машиннаькъаш тоадара эшаш йолча материалашца, оборудованецеи механизмашцеи.

Халкъа депутатий Грозненски городской, Октябрьски Заводскойи районни Советаша машиннаькъа узлаи «Грознефтеоргсинтез» яхача объединенеи кулгалхошкара доагIача тайпара хьадехац Грозный станце поездаш дIа-са лелара кхерамзле Iалашъяра, цIи ялара кхерамзлен гонахьара средан лораяра законодательствос дIадехараш кхоачашделга.

Лакхехьарча Совета Президиумо Къулбаседа - Кавказски машиннаькъа Грозненски отделени (нов. Спиридонова А. Я.), «Грознефтеоргсинтез» яха производственни объединени (нов. Гречко В. П.) декхарийла яьй Грозный станце поездаш дIа-са лелара кхерамзле, цIи ялара кхерамзлен гонахьара средан лораелга Iалашдеш дола кхы тIа эша гулакхаш белгалдахеи чакхдахеи, цу гIулакха эшаш мел йола финансови а материальни а ресурсаш лаха.

Iалам лорадара НГIАССР Паччахьалкхен комитета, халкъа депутатий Грозненски городской. Октябрьски Заводскойи районни Советий исполкомашта хьалхадаьккхад поездаш дIа-са лелара кхерамзле, цIи ялара кхерамзлен гонахьара средан лораелга Iалашлара гIулакхаш чакхдахара тIехь хадданза тIахьожам лоаттабе безилга.

Лакхехьарча Совета президиумо иштта дийцад «Кхачан программа кхоачашъяра Ачхой - Мартановски района халкъа депутатий Совето беча балхах» дола дош а.

Белгалдаьккхад. юрта боахама продукташ кийчъяра а уж паччахьалкхенга йохкара а планаш кхоачашъяра юрта къахьегамхой оарцагIбахара районе белггаларз болх белга. Совхозий боахама гIулакхаш кIсаргагIа тахка а царна анализ е а яьннай халкъа депутатий Советаш; лаьттах. юртбоахама техниках, минеральни удобренех, иштта кхы дIахо долчох эффективнегIа пайда ийбара тIехьара тIахьожам чIоагIбаьб. Кхачан программа кхоачашъеш паччахьалкхенга дулх дохкара 1987 шера план 107 процент, шура — 104 процент., баьцалаараш — 103 процент, сом — 106 процент кхоачашъяьй совхозаша. Толаме кхоачашъяьй паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара карарча шера ялх бетта планаш.

Района совхозашка тIа-тIа шеррагIа юкъейоалаеш латт болх вIаштIехьбаккхарен нох мах теларен керла формаш — бригадни арендни подрядаш.

Цунца цхьана района халкъа депутатий Советаша, цар исполнительни комитеташа лоархIаме кхоачамбоацараш нийсдалийтад Кхачан программа кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабеча. Районе хIанз а эсала къесталу кхайн фермайн продуктивность, баьцадаарий культурай хьувкъам лакхбарца дувзаденна дола дешаш. Район бIарчча хьайнача шин шера вIаштта кхоачашъеш яц паччахьалкхенга ялат. шекара свеклаш йохкара планаш.

Халкъа депутатий Советаша, боахама организацеша де доагIаш дола гIулакхаш лац дезала, бригадни, арендни подряд дегIакхувлара а шерра дIа-са йоаржаяра а, е йоагIага тайпара йоакхо а яц наьха доалахьара гIонна дола боахамаш дегIакхувлара.

Района халкъа депутатий Советашкара, цар исполнительни комитеташкара Лакхехьарча Совета Президиумо дIадийхад Кхачан программо белгалдаьха декхараш кхоачашдара тIехьа чIоагIа тIахьожам лоаттабелга Iалашдар.

Президиума заседане ладийгIар гражданий письмошкеи лоткъамашкеи хьажара беча балхах халкъа депутатий Веденски районни Совета исполкомо яьча отчетага.

Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар, гражданий письмошкеи багах даьча лоткъамашкеи хьажара болх тоабара халкъа депутатий Веденски районни Совета исполкомо цхьацца гIулакхаш делга. Балха деношкарчул совгIа шоатта деношка а гражданаш тIанйбара деноши сахьаташи белгалдаьхар. Дукха заявленеши жалобаши тохк, моттигашка дIа а ухаш.

Заявленешкеи жалобашкеи хьажара болча балха хьал дувц районни юртийн Советий исполкомий заседанешка.

Лакхехьарча Совета Президиумо иштта теркам тIаэзар гражданий обращенеш тахкара халкъа депутатий районни а дуккхача юртий а Советий исполкомаша беча балха тIа долча кхоачамбоацарашта.

Моттигаш нийслуш я гражданий хьашташкеи декхарашкеи формальни, йоакхо ца еш хьожаш. Из бахьан долаш моттигашка дувца дезача дешай хьакъехьа заявленеши жалобаши лакхе латтача партийни советски органашка, редакцешка ахийта езаш хул нах. Райисполкомо боагIаш бола тIахьожам лоаттабац юртий Советий исполкомашка, предприятешка, учрежденешкеи организацешкеи гражданаша телаш йола предложенеши, заявленеши, жалобаши тахкара эттача хьала тIехьа, наггахьа мара ладувгIац цу дешай хьакъехьа кулгалхоша еча отчеташка.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий Веденски районни Совета исполнительни комитетагара дIадийхар письмошка хьажара, баха нах тIанйбара даькъера кхоачамбоацараш дIадоахилга, цу дешаех долча законодательствос дIадехараш бухсоццаш кхоачашделга Iалашдар.

Лакхехьарча Совета Президиумо дийцар Надтеречни района «Халкъа депутатий Совето беча сессионни балхах» дола дош. хIаьта иштта дийца а дийца, тIанйцар цхьадолча кхыча дешаех дола соцамаш.

Парторганизацешка—отчеташи хоржамаши

Керттера декхар—берий унахцIено

Эггара лоархIаме г I а, бехктокхамегIа декхар лерхI партен советски правительствоси советски наьха унахцIено лораяр а чIоагIъяр а, цар вахари творчески хьинари дIаьхдар, медицински гIо дара дикал кардинально лакхъяр. Наьха унахцIено—хIара сага ираз а рузкъа а хиларал совгIа, хиланза дарг-доаца хIама да къахьегама овсарле лакхъяра, мехка экономически низ чIоагIбара, халкъа хьал-таро тоаяра.

Октябрьски района а бIарччача города а къахьегамхой унахцIено лораяра шийна де могар деш болх беш я города а республика а берашта дарба деш йолча шоллагIча горбольница йоккха, барттайна интернациональни коллектив. Укхаза болх беча 540 сагах 38 коммунист ва. Йоккха яц из организаци, цунна юкъебоагIаш дукха пенсионераш хилар теркалдича. Шоай аргIанарча отчетно-хоржама собране цIенхаштта теркам тIабахийта дийцар коммунисташа шоаш болча бадача унахой могашал тоаяра шоашта карагIдийннарех, нийсдалийтача кхоачамбоацарех, хьалхашка латтача доккхийча, бехктокхамеча декхарех.

ХIаьта фуд коллектива, коммунисташа отчетни юкъа даьр, царна карагIдаьннар? КIезига дац.

Больница балха тIа эггара лоархIамегIа участок я регистратура, хIана аьлча духхьал укхазара дIадолалу унахочоа дарба дара гIулакх, из я наьха могашал лораяра эггара хьалхара форпост. Цудухьа укхаза болх беш йолча персонала юкъейоалаьй наха гIулакх дара бригадни метод, хIара бригаде бехктокхаме регистратор а волаш.

Бокха болх баьб ерригача участкашка бахача унахой амбулаторни карташ кердадоахаш, хIанз берригача специалисташка хьалхxе а дIаязлургболаш гIулакх вIашитIехьдаьккхад. Шоашта аьттув болчча хана лоро дIатIаэцаргболаш дIаязбайта аьттув ба дарба эшача наьха. Регистратура балха хадданза тIахьожам лоаттабу партийни бюрос, профкомо, администраце. Поликлиникен берий консультацен кийчъеш я ноашта гIо дара лаьрхIа гойтара агитаци, тайп-тайпара пособеш. КIира кхозза тохх амбулаторни карташ.

Бокха лоархIам болаш да бер хьадаь а далалехьа цунна мала эша профилактика яр. Цудухьа берах болча а хIанз-хIанз бер де дезача а кхалнаха дакъа а лоацаш, кхалнаьха консультацеца цхьана поликлиника коллективо чакхъьаккхай конференци. Шовзткъа шерага кхаччалца бола районе баха берргиа кхалнах диспансерни учете нийцаб кхалнаьха консультаце. Цунца цхьана кердабаьккхаб кхелетарий могашал тахкара болх а. Школашка-интернаташка деша дагIача берашка хьажара гIулакх цхьан кога тIа даьккхад, ма могга айбаьб берий унахцIено лораеча лорий бехктокхам.

Соахка кIезиг-дукха тоаьй больница материально-технически база — хIара отделени Iалашъяьй кIаьдача мебелаца, хIанзарча ханарча даймехка а импортни а аппаратураца, лакхъяьй медикаменташ дIаахийтара нормаш. Больнице вIашагI а ехка, болх беш я зIамагIболча медицински сестрай курсаш. Цу гIулакхо гIо ду уж балха дIачIоагIбалара, цар бехктокхам айбара. Иштта могаде а дувца а йиш йолаш больнице даь дика гIулакхаш кхы а дукха да. Цхьабакъда, кIезига дац кхоачамбоацараш а, медперсонало, партийни бюрос, профкомо ший балха тIа нийсъялийта ледарлонаш. Царех дукхагIа дувцаш яр отчетни доклад яь йола партбюро секретарь лор-логопед Рахмилова Валентина Иосифовна.

— Вай больница медперсонало унахошта медицински гIо дара боарам а дикал а биззача боараме вай районе бахача наьха хьало дIадеххача тайпара яц. КIезига моттигаш нийслац доаггIаш дола гIулакх наха вайгара дIа ца кхоачаш. Геттара дукха моттигаш нийслу диагностика еча хана лораш гIалатбувлаш. КIезига довц керда хьадаь бераш а. Хьалха дIадахача шин шера 32 бер деннад вай больнице, хIаьта укх шера — 7, — аьлар докладчика, ше къамаьл деш. Бераш цамогаш хинна дайноаной ханнахьа хьаахац, цудухьа лазар гаьна доал, гIо де йиш йоацача дерз. Цхьабакъда, укхаза кIезига бехк бац вай болхлой а. Цар шоай декхараш дизза кхоачаш ца дар бахьан долаш нийслу царех цхьадола хатараш. Иштта, масала, шоай гIулакх талмастта кхоачашдарах, диагностика еча хана лоархIаме гIалаташ дувлийтарах административни бехктокхаме эзаб лораш Даудов, Усенко, Фидельман, Евлоева, Малюков, медсестраш Иванова, Забудько, Газдиева, Астамирова, Ахундова, кхыбараш.

Цкъазза моттигаш нийслу медперсонал нахаца гIожа йолаш. Из а теркал ца деш дитац. Иштта, цу тайпара гIалат даларах бехк баьб Тимошенкона, Гацаева н а, Мкрдумяна, Григоряна.

Медперсонала дувлийтача гIалатех, ледарлонех, нахацарча гIожалах дувцаш хирурга Г. Багдасаряна керттера теркам тIаззар лорий балха тIа дукха формализм хилар. Стационаре уллачара араваьннача унахочоа дIахо амбулаторни дарба де дезаш дукха моттигаш нийслу, — аьлар цо. — ХIаьта бокъонца верзанза вола саг лоро дIатIаэцарга хьежаш ара вагIа веза шин-кхаь сахьата, цул тIехьагIа кIаьд а веле, дог а дехе чувахача кхы а чIоагIагIа ирлу лазар, йIаьхлу цунна дарба дара ха. Цун бахьан да цхьаболча лораша наьха лерттIа йоакхо ца яр, царех дог ца лазар.

Кхы цхьаькха да. Унахочоа дарба деча дувла гIалаташ дукхача даькъе дувзаденна да рентгеноскопе сурташ лорага хьалуш ца хиларца. Тахан перестройках дувц вай, — аьлар цо дIахо. — Бакъда, из перестройка мишта е еза ховш саг вац коллективе, духхьал даьсса хабараш дар мара. Долчча бесса из мишта хила еза ховш яц партбюро а цун секретарь а. Дош доаца къамаьлаш деччул толашагIа а пийсагIа а хет сона, вай хIаране а ший балха моттиге ший декхараш доаггIача тайпара кхоачашдой, гIулакх дикалгахьа даккхарга, наха дизза дарба хиларга дуга хьадда наькъаш вай хIаране лехе.

— Ха яьнна хилар бахьан долаш коллективе болх беш вац со, учете латта а дукха ха яц, — аьлар коммуниста пенсионера А. Догужаева. — Дале а, партбюро балха мах бе йиш йолаш ва. Дика а, кIоарга чулоацам болаш а, партийни организаце ерригa оагIонаш чулоацаш а яьй отчетни доклад. ХIаьта кхоачамбоацар малагIа да? Керттердар — ваьна цхьаннена а хац медицине перестройка мишта е еза, цудухьа докладе а кIезига дувц цох. Вай керттера декхар да кхувш йоагIа тIехье унахцIена хилар, бIухой, пенсионерий, берех болча ноаной, тIема ветеранний могашал чIоагIъяр. Цу гIулакха эша хьалаш долаш яц ерригача республике санна вай больница а. Помещенеш во я, теркам тIаозаш йола гойтара агитаци яц, кабинеташка яьсса я. ХIаьта реанимаци? Цун шозза вIаштIаръяьча корпусага кхы а дукха хьежа дезачоа тара да. ГIишлонхоша, партийни а советски а органаша дицдаь хила деза мехка эггара дезагIа дола рузкъа саг хилар, цун могашал лораелга пачхахьалкхен лоархIам болаш хIама долга. Кхыча тайпар. ювца йиш йолаш тахан цхьа проблема яц вай мехка санна республике а.

Комсомола кулгалдара, пропагандистий, агитаторий, политинформаторий балха лостам балара, царна эша гIо дара отчетни доклада тIа дийцачоа тIатохараш деш. Цу лостамагIа гIулакх бокъалгахьа даккхара, коллективера морально - психологически климат тоаяра паькъаш хьехаш, больницерча унахошта дарба делга тоадара, медперсонала болх дIахо а эргабахара де мел эшар белгалдоахаш къамаьлаш дир собране коммунисташа К. Ковнацкаяс, Л. Русинас, Ш. Асадулаева, Л. Куркиевас. Ира критика йир отчетни юкъа партийни бюро балха тIа хиннача кхоачамбоацараша.

Керда хержача партийни бюро членаша шоай секретаралла юха а могайир В. И. Рахмилова.

Собране дакъа лоацаш хилар КПСС обкома политпросвещене ЦIен консультант С. Игнатенкон КПСС Октябрьски райкома шоллагIа секретарь В. Чечели.

Р. АУШЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

София — Болгаре Халкъа Республика столица. Цига вах 1200000 саг. Мехка йоккха промышленни центр я из. Республика промышленни производства 6-гIа дакъа хинна Iац укхаза. София иштта НРБ эггара йоккхагIйола Iилман культурни центр а я.

СУРТА ТIА: кердача Софе панорама.

А. СМИРНОВА сурт. (ТАСС).

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ТЕШАМА РЕШЕНИ МОГАЯЬИ

«Нэшнл геральд» яхача индийски газето М. С. Горбачев Красноярские крае ваха хилара итогаш лаьрхIай «цо мехка вахаре еш йолча перестройках болча тешама решени могаяр» санна. Из уйла йолаш я доазол арахьара хьауха кхыйола откликаш а.

Цар тIа белгалдоах, М. С. Горбачева къахьегамхоща хула контакташ йоккхий, гуччахьара, принципиальни хилар. Масала, Рейтер агентства дешашца аьлча, чуIеча цIеноща, кхачан продуктаща, хIамай маьхаща, экологически хьалаца дувзаденнача дешай хьакъехьа регионе эттача хьала леткъаш а критика еш а барашка ладийгIачул тIехьагIа, М. С. Горбачева цу проблемашка ца хьажарах центральни а моттигерча а органашта, министерствашта критика яь ца Iеш. кхы а хьинарегIа къахьета баха нах шоаш тIа а хьийхаб. «Ассошиэйтед пресс» агентства баьча хоама тIа йоах: «Советски сага хIара дийнахьара вахар тоадара хьакъехьара дош чакхйоахаш йолча реформай программе керттера да. Гой, цудухьа Генеральни секретара белгалдаьккхад, из бахьан долаш хIанз укх сахьате деш долча гIулакхашта ше раьза воацилга».

Советски перестройка кхелан перспективаштеи сагота а ба цунца хьашт долаш а ба дерригача дунен тIара миллионаш бола нах. Укхазара хьадоагIаш да дунен кепайоазоно советски кулгалхочун къахьегамхоща хулача вIашагIкхетарий сел чIоагIа терко еш хилар. Иштта, «Асахи» яхача японски газето язду: «Кхо шуи ах шуи даьннад М. С. Горбачев Iаьдала керте эттача, перестройка байракх айьяча хана денз. Бахача нахаца дIа-юха къамаьлаш делга Генеральни секретара ший тайпара традици а хинна дIаэттад. Цхьабакъда, бахача наьха вахара боарамца юкъарчал доацаш ювзаенна йола экономически перестройка ловчча тайпара сел атта дIайодац. хIаьта хIанз из цига ваха хилар перестройка никъ чIоаггIа чакхбаккха а дIахо бахьа а лерхIалга белгалдаккхар духьа а да».

Перестройка кхелий хьакъехьа КПСС ЦК Генеральни секретара Красноярски крас кIоаргга даьча къамаьлаша бакъду, дунен халкъашта юкъерча гIулакхий хьакъехьа керда уйлаш хилар. Цудухьа цун влияни гаьнна вай мехкал арахьа а хоалуш я. Цо Советски Союзе хIанз хьалхашка этта йола проблемаш къоастаярга бода никъ хьабийлла ца Iеш, доазол арахьарча откликаша хьахьокхаш ма хиллара, хIанзара дуне эргадаьккха тоаде гIерташ, хIанзара дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кердача, кхы а нийсагIа йолча ларда тIа хьае йолае гIерташ бараша никъ хьех.

«Кердача уйлай идеяси советски арахьарча политикерча хувцамашей дерригача дунен теркам а хьашт а тIаэзад, — яздаьд цу хьакъехьа «Бэйдзин ревью» яхача китайски журнало. — Аргументированни а барта хила гIерташ а Горбачева даь къамаьл, хIаьта иштта советски а американски а ядерни герзаш дIадахара хьакъехьа барт барга бода никъ чакхбаккха лерхIаш из оарцагIвалар планета тIара нах раьза болаш а цар хьаллоацаш а хIама да».

Лоацца аьлча, перестройкага тешама решени могаяр, кхаьчад. Советски Союзе кхаьча ца Iеш, кхыча мехкий халкъашта хьалхашка а.

ДИАЛОГ ДIАХО ЕШ Я

Сентябрь бетта вай мехка а ВIашагIкхийттача Штатий а общественносто белгалдоаккх советско - американски диалога исторена юкъедаха дола кхо дата. 1987 шера 15 сентябре Вашингтоне кIал кулгаш яздир ядерни кхерам кIезигбара йола центраш хьаяра хьакъехьарча советско - американски соглашенена. 1972 шера 29 сентябре Москве СССР Лакхехьарча Совета Президиумо ратификаци йир противоракетни оборона (ПРО) системашта доазув оттадара хьакъехьарча СССР-ай США-ней юкъерча Договора. 1971 шера 30 сентябре американски столице кулгаш яздир СССР - ай США-ней юкъе ядерни тIом хьара бола кхерам кIезигбара долча гIулакхий хьакъехьарча соглашенена кIала.

Цу документий лоархIаме положенеш практически кхоачашъяро шинна а мехка общественноста гIо дир ядерни а моллагIдар санна дола а герзаш Iоаде гIерталга кхераме а зуламе а хIама долга кIоаргагIа кхетаде. Советски а американски а Iилмахой группас 14 сентябре Москве дIайовзийтача СССР - ай США-ней юкъерча гIулакхий лардех йолча доклада тIа белгалдаьккха ма хиллара, ерригa планета йохаяь дIаяккха кхоачам хиллал тIема кийчон потенциал хIаранега йолаш бола шаккхе а мохк, адамленна хьалхашка къаьстта чIоагIа бехктокхаме ба. Из фу яхилга да аьлча, из да моллагIа а рациональни де лерхIар кхоачашдара хиланза яргIоаца средство санна вIалла а лархIа йиш йолаш бац ядерни тIом, яхилга.

Доклада автораша укх тайпара вывод яьй; хIанз юкъе отташ латта дунен тIара реальносташ шинна оагIоно кхы а кIоаргагIа кхетаяро, исторически таро хьахулийт «шийла тIом» дIабаккхара а стабильно цхьана дахара эша хьалаш Iалашдара а. ВIаши кхераши ца тешаши хилар кIезигдарга, долче стабильно цхьана дахарга а дугаш эггара перспективнегIа бола никъ ба советско-американски къовсамашта еш-еш демилитаризаци елга.

Цунна, масала, гIо дайта лаьрхIа я ядерни тохкамашта тIахьожам лоаттабара эггара эффективнегIа йола методаш хьагучаяхара йола советско - американски эксперимент. 14 сентябре цу эксперимента доазонашка Семипалатинска районерча советски полигоне ядерни герз эккхийтад. Цунга хьожаш хиннаб СССР а США а Iилмахойи специалисташи, ядерни тохкамашта доазув оттадареи уж совцадареи хьакъехьарча Женеве еча полномасштабни переговорашкарча советски а американски а делегацей членаш, дуккхача мехкашкара журналисташ.

Ядерни экккхама тIахьожам лоаттабара цхьана яь эксперимент — из 1974 шерарча ядерни герзашта лаьттан кIала тохкамаш дара доазув оттадара хьакъехьарча советско - американски Договорай 1976 шерарча маьршача вахара гIулакхашта лаьрхIа лаьттан кIала ядерни лелхамаш дара хьакъехьарча Договоран ратификаци яргахьа баькха эггара хьалхара гIа ба. Цу дерригне шаккхе а мохк духьаленаш а ядерни тохкамаш а кIезигдарга, юххера а ядерни лелхамаш дизза дехкарга буг.

Дерригa а чулоацаш деш дола ядерни тохкамаш совцадар ядерни арсеналаш Iоаелга, эргайоахаш тоаелга а соцадара юкъе хьош дола лоархIаме хIама хинна дIаоттарг дар. ХIаьта цо,, ший аргIагIа, гIо дергдар ядерни кхерам дIабаккхара, хIана аьлча ядерни арсеналаш дукхагIа ме хул тIахьожам а лоаттабеш уж лелаяра йола таронаш кIезигагIа хул.

СИЙ ДЕ ДОАГIАШ ДОАЦА ДИ

Итт шу дизад 1978 шера 17 сентябре американски президента Картера городал арахьарча резиденце Кэмп-Дэвиде Израила премьер-министра М. Бегиней Египта президента А. Садатей «Гаргарча Малхбоалерча машара дола доазонаш», «Египтай Израилай юкъе машара договор чIоагIдара дола доазонаш», аьнна керте яздаьча документашта кIал кулгаш яздаь. Цу кэмп-дэвидски оалаш йолча соглашенех хьалхара яр Иордан яхача додача хин малхбузехьарча берда йистерчеи Газа секторерчеи палестинцашта доазув а оттадаь «самоуправлени» ялара наькъагIа, фактически лаьрхIача цар территорешта Израила тIахьожам а лоаттабергболаш Израилаи США-ней аьттув хулийталга Iалашде лаьрхIа яр. ШоллагIчун ларда тIа кIал кулгаш яздир 1979 шера сепаратни египетско - израильски «машара» договора.

Уж шаккхе а соглашени юххьанца денз цхьаккха а юкъара хIама долаш яцар Гаргарча Малхбоалера хьал бокъонца тоадарца. Цу хана денз дIадахача итт шера хиннача событеша къаьста хьахьекхар кэмп-дэвидски документаша ма дарра аьлча сирийски палестински лаьташта дIахо оккупаци е Израила санкци елар, Палестина Iарбий халкъа самоопределенен ший лоIаме йола шоай пачхахьалкхе хьаяраи йола цун бокъо кхоачашъярга бодача наькъа духьала блокада оттайир. Юххера а уж де гIийртар дар Гаргарча Малхбоале США тIема низаш чудолхилга чIоагIдар. Духхьал кэмп-дэвидски бартах хьадоагIаш хIама дар 1982 шера шеррача масштабагIа Ливане яь израильски агресси, хIаьта иштта, цу мехка американо - израильски протекторат оттаяра США-с яь интервенци а.

Кэмп-Дэвида байракха кIал израильски оккупанташа шоаш дIалийцача территореш тIа наьха цIий Iоухийташ террора режим оттайир. Дерригa дуне оагаделар 1982 шера 16—17 сентябре Ливане чубахача израильски салташа а царна гIо дераша а Сабран Шатилаи яхача палестинций беженций лагерашка, Бейрута районе маьрша бахача наьха цIий Iодахийтача.

Укх шера Сабреи Шатилеи боабаьраш дагабохара дийнахьа дунен общественносто дIахьокх оккупированни территореш тIа майра къовсам лоаттабеча палестинцашта ше мутIахьа хилар. ИттлагIа бутт ба практически лаьрхIача Израила дIалийцача дерригача Iарбий лаьтташка халкъа юкъара восстани латта. Из дIаяккха низ кхачац наьха цIий Iоухийте а, дукха нах лувце а, карательни акцеш йой а.

ТIеххьарча беттaшкарча событеша бакъду Гаргарча Малхбоале бокъонца машарга бодаш бола аллха цхьа никъ мара ца хилар. Из ба дерригa чу а лоацаш гIулакх тоадара цIена коллективни хьисапе хIама лохаш бола никъ. Цу гIулакха тIехьа ца а тетташ Гаргарча Малхбоален деша йола лаьрхIа дунен халкъашта юкъера конференци гулъелга. Цунна юкъе дакъа лоацаш цу лешаца хьашт долаш мел йола оагIонаш а йолаш — Израилаца юкъе доазув мел дола Iарбий мехкаш, Палестина мукъаяккхара организаци, Израиль, СССР, США, кхыйола пачхахьалкхенаш. Из идея дерригача дунен сообщества хьаллоацаш я.

Геннадий ШИШКИН. (АПН).

ОДЕССА. СС-20 яхача гаьнакхетар юкъера боарамах долча ракетах йисача транспортни установка база тIа Январски восстане цIерагIча еза кранаш хьаеча Одесски производственни объединене коллективо хьаяьй хьалххара экспериментальни машина — низ бола 80-тонни гIишлошъю кран.

СУРТА ТIА: СС-20 яхача хьалха хиннача ракета шасее тIа хьаяь низ бола 80-тонни гIишлошъю кран.

Фото И. ПАВЛЕНКО. (ТАСС).

Шоай территореш дIалувцар бахьан долаш дуьхьалбаьннача Палестинерча наха методични а къиза а низ бу израильски Iаьдало. Хьалха а санна Iоухийт наьха цIий, набахтенашкеи концентрационни лагерашкеи чубехкаб эзараш бола нах. Бакъда дIалийцача территорешкара гIайтта Iарбий юхабовлац.

СУРТА ТIА: дIалаьцача Iарбий лаьтта дог раьза хинна израильски салте. Хьаштдолча минуте наха Iазап де кийча ва...

ТАСС фотохроника.

ГАЗЕТ ДЕШАРАШЦА ХИННА ВIАШАГIКХЕТАР

ДIадахача шоатта дийнахьа «Сердало» газета редакционни коллеге вIашагIкхетар хилар Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза къахьегамхошцеи Кердача Реданта бахархошцеи. Бокхкхача безамца гулбеннабар цига нах.

Газета редактора О. Гадаборшева, редколлеге членаша С.-Г. Котиева, Х. Аушевас, Т. Хашагульговас дийцар редакце коллективо беча балхах, кепаеттача материалех. Иштта дийцар дIахойодача хана де лерхIарех.

ВIашагIкхийттача аргара дийхар тIадоагIача шера газета тIа хилча шоашта бакъахьа хетарех дувцилга, кхоачамбоацараш белгалдоахилга, шоашта хилча ловш долчох хоам белга.

Совхоза арендатора Евлоева Саюпа дийцар:

— «Сердало» газет арадаьннача хана гIалгIай къам чIоагIа гIаддаха дар. Шоашта деша ца ховраша цунах кулг кхийтача а кхоачам бора. ХIаьта тахан тха а иштта деза да из газет. Тхона ловра вай къаман историех бакъдолчча тайпара цу газета тIа дувцилга. ХIаьта, дувца дукха да вай къамах лаьца. Советий Iаьдал доаккхаш, паI санна, шевар духьалъэттар. Юрташ йоагайича а, дезал хIалакбича а вай халкъа денал дохаде маганзар Деникина. ТIаккха СийлахьбоккхА Даймехка тIом лаьттача шерашка шоай майрали денали гойта дукха майра къонгаш ба гIалгIай къаман. Царех дукхагIа язде деза.

Къахьегама ветерана Барахоев Идриса аьлар: «Тахан вай мехка хIаране майрра ала йиш я шийна хетар. Цунца дувзаденна газеташ а ирагIа хиннад. Тхона ловь къаьстта «Сердало» газето тIехьашкахьа юха а ца хьежаш, кхера а ца кхераш, бакъдолчох дувцар.

Тхо дахача юрта дукха я газето хьалъийе езаш йола проблемаш. Царех я бахархой социальни дешаех лаьца яр а. Юртара наькъаш деха да, школа чуяхай, хьалъяь бани ехай, маршрутни автобус лерттIа хьаахац. Уж саннадолча хIамаех язде а кхоачамбоацараш дIадаха гIо де а деза газето. ТIаккха цунна кхы чIоагIагIа гаргагIертаргба нах.

Юртара къоаной а бар вIашагIкхетаре баькха.

— Со укх чу мел барел воккхагIа ва ханага диллача, — аьлар пенсионера Бекботов Ювсапа.

— Паччахьа хана баьде, хала лийннача, дешар - йоазув доацаш хиннача вай къамана йоккха паргIато еннай Совета Iаьдало. ХIаьта из Iаьдал дегтIара вай къамо тIа а ийцад. ХIара гIалгIай нанас ший воI санна лелаваьв Григорий Константинович Орджоникидзе вай мехка. Цо чIоагIа гIо даьд гIалгIай къаман боадонах мукъадала. Вай газет хьакхоллача а дакъа лаьцад цо. «Сердало» тхона чIоагIа дукха деза, из В. И. Ленина дош да. Цудухьа массарна хьамсара а да.

Оаш цу газета оагIош тIа наьха вахарах, балхах, вайна хьамсарча революционерий гIулакхех, къамий доттагIалах дийцача дика хет тхона. Тхьовра, тхо укх юрта даха Iохайшача хана тхона юкъе дукха бахар кхыча къамех бола хьехархой, лораш, кхыбола специалисташ. Бакъда хIанз уж геттара кIезигбеннаб. Вахара хьалаш во хилар дий а хац е кхы малагIа бахьанаш да а хац цу деша. Ама, цхьаькха-м хов сона — кхыча къамех нах юкъе хилча къамий доттагIал чIоагIлу, цар вахар вIаши довз, тIаккхувча тIехьенна кхетам балара из дика масал да.

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш. Юрта дукха кагирхой ба. СалаIа, сакъерда моттиг яц царна. Хила ма доаггIара культура ЦIа дац юрта. Уж дешаш а бакъахьа да газето хьалъийдича.

Гулбеннарий теркам тIаозаш дар водителя Илиев Мухьмада даь къамаьл.

— Шоана баркал оал оаха ерригача юртарча бахархой цIерагIа, тахан тхо дага а деха, шо укхаза дахкарах, — аьлар цо газета болхлошка. «Сердало» наьна меттала арадувлаш газет да. Цудухьа чIоагIа лоархIам болаш да цу тIа яздеш дар. ХIана аьлча, из дикагIа кхетаду, дега гаргагIа да. Из газет деша хац, яхараш а нийслу тахан вайна юкъе. Из нийса дац. Ший наьна меттала деша ца хар—из мотт ца безар да, сога хьттача, хIаьта наьна мотт ца ховр а ца безар а цу къамах ва, ала хала да.

Вай къаман чIоагIа лоархIаме хIама да цхьаццаболча, цунах ца кхетача наха дувцараш бахьан долаш, вайна юкъера дIадаьнна ловзар, пандар, кхыдола сакъердалуш дола хIамаш. ХIанзарча кагийча нахан мехкараштен из фуд хац. ХIаьта из вай дай хоза Iаьдал ма дарий хьалха. Цунах боалача пайдах, ловзар - пандар долаш даьча хьоалчагIах дукхагIа язде дезар газета тIа. Кагийча наха сакъердам хургбола хIама хьалхадаккха деза.

Къаьстта теркам тIабахийта безам бар са укх деша. ХIаьта из берригача юртахой дагардар а да — тхона чIоагIа ловра тхоаш долча гIалгIай йоазонхой ахар, оаха вIаши дувцар оаш кепатохар. Укхаза гордера хьа мел баьхнача интеллигенце викалашкара оаха дехаш дар а да из. Бакъда, цIаккха а тхо долча баьхка, тха дагардар дайза, хайна дIабахабац уж.

Юртарча школа вахарах, газетаца хилча шийна бакъахьа хетача бувзамах дийцар юкъерча школа хьехархочо Цечоева Лидас.

— Iалаьмате хала да тхона — наьна мотти литературен хьехачарна. Цкъа-дале, цхьан кога тIа даьккха грамматика, учебникаш, программаш яц. ШозлагIа-дале, хьехархочоа а дешархошта а ханза даргдоацаш да шоай къаман истори. Из истори бакъдолчча тайпара довзара источникаш доацаш да. Дешархочо деннача хаттара, источник ларде а лоацаш, жоп дала йиш хилац тха. Цу хьакъехьа газета тIа дийцача а пайда хургбар.

Иштта пайда хургбар «къонача хьехархочун» колонка газета тIа хьайиллача. Цул совгIа, хIанз йицлуш йоагIа гаьний, оалхазарий, хьайбай цIераш. Царех лаьца материалаш кепайийттача а бакъахьа яр газета тIа.

ГIалгIай фольклор а корагIац тхона, хьехархошта, даггара лехача. Вай книжни издательствос из дукхагIа кепатохаргйола хIама дича бакъахьа дар.

Дукха хаттараш а безаме къамаьлаш а хилар вIашагIкхийттарий. Цу тайпарча вIашагIкхетарех боккха пайда боалаш хилар шеко йоацаш да.

Т. МАЛЬСАГОВА.

ЛИТЕРАТУРНИ ОАГIУВ

М. Бузуртанова

ЛОМАН ЭСА

Йорт етташ, лоеман Эса
ЧIоже гIолла хьувз.
Цун даьрех кеттащ,
Сигала седкъий ловз.

Безарий уйлаш мо
Да укхаза фо.
Ер мала кхийначо,
Мишта ду-те во!

КУРКИЕВА Совдат.

* * *

Даим машар хилба лаьтта,
ТIом а герзаш а доацаш.
Даим машар хилба лаьтта,
Цхьаккха велхаш воацаш.
Даим машар хилба лаьтта,
Делаш хилда бераш.
Даим машар хилба лаьтта,
Сийрда малх а хьежаш.
Даим машар хилба лаьтта,
Дега тIара ях аз, ва нах.
Даим машар хилба лаьтта
Массайолча хана.

Ж. Хамхоева

ВАЙ ЛАЬТТА ЛОРАДЕЛАШ

Жи верий, адамаш!
ОарцагIа даьле,
Вай лаьтта лораделаш
Цхьан новкъа даьле.

Сийна буц лораелаш,
Лораделаш бераш.
Оалхазар лораделаш,
Лораделаш иллеш.

ТIема морх бIаргагой,
Делхаргда дуне.
Цо лаьтта оагадой,
Херцаргда дуне.

Хьаллаца беза вай,
Машара цхьа никъ.
Из никъ вай лорабой
Хургда вай нийса.

Сийлахьа адамаш!
Аз чIоагIа дех шуга,
Лораделаш вай лаьтта,
Цун хIаре мIинг.

Со теш шох, адамаш,
ОарцагIа даьле,
Вай лаьтта лораделаш,
Сона уллув даьле.

М. Тумгаев

ДIАХОВЛДА ШОАНА, НОВКЪОСТИЙ

ДIаховлда шоана цкъазза атта
Писал тIехкагIа латилга;
Симал къахьа дорх паргIатта
Адама цIийца кхестилга.

ДIаховлда шоана, вежарий,
Саг рузкъо хьаьрвоаккхилга;

Даь вол Iаткъаш цхьаберий
Дунен тIа вай ха йоаккхилга.

ДIаховлда шоана, вежарий,
Дог шийла кхера боацилга;
Дега Iимерзал йоацарий
Сибат тIа иман доацилга.

ДIаховлда шоана, вежарий
Сага мах баь варгвоацилга;
Моаршал дега тIар теларий
ЮхьакIейл йоаргIйоацилга.

ДIаховлда шоане, вежарий,
Кхел юкъа хила езилга;
Халкъаца безам бекъарий
Сийле седкъа мо лепилга.

IАСОЛТА

ДУВЦАР

Тха хана кагийча наькха чIоагIа яхь хулар шоайла.

Юрта мел волча зIамигача сага яхь цхьаннеца яр. Iасолта яхаш вар из. Из фу саг вар аьлча... из тамашийна саг вар! Iа дIааьннача хIамах бер мо тешар, сов цхьалха дог долаш. Цу тIа тенна, низбола турпала дегIи, саь санна кадай дайга болари дар цун.

Дийнахьа сарралца лоам жега а ваьлле, сайран боад къовлалуш жа чу а дехке, Бартабоса магIар Онгушта цIа а вай, бийса а яьккхе, сецца хьал а гIетте, малх хьалбалале жел доасташ хулар. КIаьдвалар фуд хацар цунна. Лоамаша кхелла, лоаман саг вар из. Лоама чхар мо чIоагIей, лоаман сигале санна цIеней.

Иштта зIамига саг вар Iасолта. Iаьдал а даьккха, лаьтташ а дийкъа, нах паргIата баха болабенна ха яр из, ткъаь дийлагIа е ткъаь пхелагIа шу дарий а хац.

Шолхарча наха йоI йодайир тха юртара, хьаста йисте кIийле а яь, виъ баьрето. Говза даь хIама а хиннадар: гIаьхха юрта мел вар оасара араваьннача ханна.

Iасолтийна хезадар кхалнаьха цIогIарч. Йоалинг говра тIа вагIаш оасара водаш хиннавар из, шалта йоацар кхы герз а доацаш. Фу де воал хьо, шийна фуд ховшше, тIехьа хаьхкай укхо говр, ТIакхийнав ер. Говр тIаетташ, тIера чукхувсаш, гIаьрахой нийрча а баьха, йоI хьа а яьккха, цIавенав ер. Укхан тIехьа топ кхосса бихьабеце а, е цIий хьарчар кхийрабале а, ший йоI хьалхашка а ягIаш вена , юхакхаьчав Iасолта.

ЙоI, ше йолча дар коа дIачу а енна, ший оасарга вахав ер.

О-в-вой! Са даьла! Хьо дIа мел вахача: Iасолта! Iасолта! йоахар.

Боккхача наха: Iасолта! Бераша: Iасолта!

Мехкараша илли даькхар:

Кхокха лаьца кераш мо,
ЙоI лаьца болхар уж,
Шоай герзий кхоачамех
Куралаш ювцаш.

Жена юкъе борз санна
Чуийккхар Iасолта.
Оарц даькхка йишийна
ТIакхийра Iасолта.

Ший говр тIаетташ
Цар говргаш легаеш,
Пхьарс лувцаш, дош тIара
баьреш чубетташ.

Йишийна оарцагIа
ваьннавар Iасолта
лома дог чу доалла
ваьннавар Iасолта.

Шоаш хуле, ва кIантий,
Хила Iасолта мо.

Iа-н-и, ма гома вар-кх тхона из ва-м! Фу дергдар цунна?

Ший аьттув баьннача, кач муш тесса, сийле лаьцаяр вошшийна виро, акха баькълг лоацаш санна.

Цу тIа ше даьчох доккхал деш а вац, е доккхал де ховргдолаш а вац. Из ма дий тхона эггара новкъагIа дар.

Доккхал де ховргдолчунга кхача мегацарий из сийле, да махьакхарг! Цу морча Iовдалга ца а кхоачаш.

Мукъаьлккхача йоIо шийна совгIата яйта палчакх а хьоарчаяь жега водаш латтар. «Фу леладу Iа? — ях оаха, — доккха совгIат ма дий ер. ДIайилла цIагIа». «Палчакх сенна еза, — йоах, — хьоарчае мара». ТIакхха велавелар: «ВIо-хьа-хьа-хьа!» аьнна, лергаш а къордеш. Вела чIоагIа малорий из. Ше даьр мел доккха хIама да хац Iовдала. Яхь гIеттай тха цунца! Яхь гIеттай тха, оахош фу дергда ца ховш, сел чIоагIа!

Юххера барт бир оаха — юртарча кагийча наха, из чинах вохаве, кхераве.

Мишта кхеравергва Iа из?

— Дунен кхерамах кхералургвац из, — аьлар цхьанне, — бIу духьалбоале бIун духьалоттаргва из. Ве-м мег. — кхеравенна тIехьашка-м воаккхаргвац...

— Сона хов, — аьлар эггара тхоах говзагIа хинначо, — сона хов из сенах кхералургва.

ГIод хьарча цун дегIах! ДIауйла елаш, фу дагадехад!

...Юрта гаьнна арахьа кашамаш доахкар. Юххе гIолла никъ бодар. ХIара сайран цу наькъа тIа гIолла цIавоагIар Iасолта. ЦIагIа нана яр цун, къаенна йоккха саг. Цунга цхьаь бийса якхийтацар цо. Бетта юхе яха ха херкай оаха тхоай довна, бийса баьде хуландаь. Лоамашка-м кхы а IаьржагIа ма хулий из.

ДIа фу де воал хьо, лоа мо кIай кисех даь мерчеш тIа а дийха, кашамашта юкъе Iодийшад тхо. ХIанз тхона кулгалдер дагадеха питам-да ва. Дадаш да тхо. МаьркIажал тIехьа мара гувавланзар. Низткъа йоагIаш боадо гу тхона. Мерий кIал цахаддаш лекхаш йиш а я: «ХIам-хIам! хIам-хIам!» — яхаш.

ХIа аьнна, кашамашта из хьанийслушше а, цхьа во екаш, ехача оазаца кхайкар-кх тхоцара цаI:

— Ва-а-а Iасо-о-олта!

Мерий кIал лийкха йиш сецар. ЛадийгIар , цхьан юкъа.

Тарделар цунна. Бус Iехарг хила еза из. Мерий кIалар йиш юха а йолаелар: «хIам-хIам! ХIам-хIам!».

— Ва-а Iас-с-солта!

Юхасецар. ЛадувгIа эттар. Хьал а гIайтта, цаI шоллагIчоа тIехьа а айтта, «Iув-в-ва!» яхаш гIар а еш, кашамашкара арадоладелар тхо, кIай мерчеш а дувхаш. Мишта унзара сурт дар ала Iа. Къонах майра хиларах гIа бехкабенна вусаргволаш дар сурт-м!

Iолохвенна хьахьежача тхо бIаргадайра Iасолтийна.

— Шо малашд? — хаьттар цо.

— Дайна нах да тхо.

— Ай, шу сенна гIайттад дIадехкача кашамашкара? Долле, Iодувша, шо-шоай лахьташка.

— Хьо воацаш-м гIоргдац тхо.

— Хьий наIалет цу хьа дохкаденнача зIокар тIа, ханал хьалха со цига дIа ца вигача. Йолле, йовсараш, шоаш дIаехкача Iоювша!

Гара миссел йола шалта а яьккха, тIаьхийдар тхона, оаха кхераваь водарг лаьрхIа саг. ДIа тхо лийлхар, долххаше а кисеш тера Iо а тувсаш, довда аттагIа хургдолаш.

Кашамаш долчахьа чухьийлхар тхо, лачкъар духьа.

Се сангара тIех мишта вахар хац сона. Боарзамашта юкъе гIолла дIа-юха лечкъад тхо.

Дукха лийлар Iасолта тхо лехаш, ши-шийца лу а лувш.

— Фуй ма хой хьона лелаер, ха яхачул тIехьагIа ара а яьнна, ший новкъа вода саг а кхеставеш! «Хьавола — дIавола!» ВоагIаргва, хьо вахалва сай! Даьра мегаргвацар шо дадача кашамашка дIаволлийта, вIалла вIаштIехьа даьлча! Фуй лелаер! Велча, ясий дийшача, сагIа делча, ше дIавеллача валла мегаций саг. Ха яхача хана аравувлаш юрга юкъе а ца лелаш. Мегаьд, со-м къонах ва. Аз-м цаI долда... — бер хул, кхалсаг хул, ший гIулакха йодаш. Уж кхералургбеций?

Цхьа хIама дагадеха юхасецар:

— ХIаъ! Тоам бий укхаза боахкача динача нахах аз етта баге а... Повсаргаш хургъя. «ПIижкI» аьлча гергага кхувда Iема, доацача довна йоаь...

Дика саг-м ше дIавеллача даьра воалларгва, гIулакх доацача йорт етташ а ца лелаш!

Цхьан чуртах кулг хьекхар:

— А-а, Товмарза, хьо ва ер! Сайре дика хийла хьа! А-а... дала къахетам болба хьох! Бехк ма баккхалахь... Из дий, оаш доаккхагIчар а ала мегаргдар акхарга харцахьа ма лела аьнна. Эхь ма дий из кхычарна дIахезача а. Онгуштара байна нах йовсарал а баьнна лел аьлча... Хьона ца ховр хьеха-м валлац со...

Ши шу хьалха веннача Товмарзийна хьалхашка бехназа а ваьнна, дIаволавелар Iасолта.

Велавалар бата бухье а дена, тоха са доацаш уллача сога «Тханг!» иккхар.

— Хьоккху-чу! Дистмалаке! Со шийна тIакхоачаргйоацаш каша а йижа ела къежаш улл хьона из. Со венна укхаза хьавеначул тIехьагIа ховргда-кх, боад къовлабелча шоах цаI араволий... Даьла юкъатIа-аз...

Кашамашкара араваьлча воаставелар Iасолта. Массанена къинтIера а ваьлар тхона, массане къахетам а бийцар!

— Са-м яц шуца эгIазал. Аз-м хIама яхац, таро йоацар ма леладе мара...

Ваьнна дIавахар. Мишта кхеравергвар Iа из?!

I. КОДЗОЕВ.

КЕРДАЧА ВАХАРА ТIЕХЬА

Вай республика бахархой къаьстта укх тIеххьарча итт шера ди лелабара хоалуш тIехьашка балар законна боарамагIа да. Цунна тешал ду хIара шу массаза доал дина идеологи хьалкхоабаш бола нахи шоай вахар чу Iадатех шарIатеи догмаш лелаеш бола нахи лоархIам боллаш кIезигбенна хиларо.

Уж кIезигбенна бале а, вай республика къахьегамхошта атенстически кхетам балара дош дувца ца дезаш юстара даккха йиш я, аьлча хIанз а нийса хургдац. Воай мел долча низаща а таронаща а вай къовсам лоаттабе беза хIара саг дина тулорах а дина моттарех а мукъавакххара тIехьа. Цудухьа Нохч-ГIалгIай литература ше хьахиннача хана денз таханара ди тIакхаччалца цIаккха а юстара лаьттадац атеистически темана.

Цунга хьежжа, укх статья керттера декхар лерхI оаха пхьа лахар санна дола дина во гIулакх гучадоаккхача Нохч-ГIалгIай литературо юкъейнхьа ганз дIайовзийтилга.

Ховш да, дукххача хана денз нохчийн гIалгIайн пхьа лехаш дола Iаьдал динаца бувзам болаш хьахинна хилар. Цун чулоацам ба, наха вийнача сага эггара кхоачарах волча саго — вошас, воIа, веший воIа из саг юхавийна, пхьа а лийха, тайпана а дезала а тIера эхь дIадоаккхилга, вешта аьлча, пхьа хьаьрча саг е цун кхоачарах вола саг юха а вийна, чIир лехилга. Пхьа юха ца лехе, Iадато яхачогIа, пхьа леха безаш волча сага са къемат дийнахь ираз доацаш а сатем байна а хургда, из пхьа юхалеххалца пхьа хьаьрчача сага лоал латташ а хургда.

Цу тайпара, дино яхачох пхьа лахар зулам дац. данза даргдоаца дика гIулакх да, хIаьта чIир лохаш вола саг веннар балийх хьалхавоаккхаш вола, пхьа лаха безаш тайпана тIалатташ дола эхь дIадоаккхаш вола ший тайпара турпал ва.

Революци ялале хьалха нохчашеи гIалгIашеи пхьа лехаш дола Iаьдал иштта кхетадеш хилар бахьан долаш, общественни дерригача вахара юкъе гIолла чакх а даьнна, чIоагIденна дIаэттар из. Пхьа лохаш долча зуламах хIара шера даьшкара къонгашкеи, къонгий къонгашкеи доалаш, тIехь-тIехьа дегIадоагIаш дола доккха зулам а хиле, итташ, бIаьш нах бовш дола зулам а хиле дIаотт. БIаь шера, цхьа бIаь-ах бIаь шера, ши бIаь шера дIаьхлуш хиннача цу зуламо пхьа хьаьрчача наьха вахар меттел, цхьаккха тайпа бехк боацача дукккача наьха вахар дIахьора. Иштта, масала, «Терски ведомосташ» яхача газета тIа 1911-ча шера кепатехача «ГIалгIашта юкъе пхьа хьарчар» яхача статья тIа цун авторо белгалдоаккхар, цу халкъа вахара юкъе эггара йоккхагIа йола гIайгIа тIаяхьаш дола хIама да пхьа лехар, моастагIал долча тайпашта юкъе пхьа лехаш шийна оагIорахьара боабаь нах 20 сагага дIакхоачар, кхы дIахо боабергболаш дола гIулакх а латтар царна юкъе.

Алхха 1916-ча шера ГIалгIайчухь профессора Яковлева дIаязъяь пхьа лийха 150-нел дукхагIа моттиг яр. Цудухьа, «Къулбаседа Кавказа лоаман нах» яхача ший историко-этнографически обзора тIа гIорваьннача Iилманхочо 19-гIа бIаь шу кхоачалуш 20-гIа бIаь шу доладуш хиннача кавказоведа В. Н. Пожидаевс язде бокъо а йолаш яздир «пхьа лохилга шийх мел доахка дерригга къиза Iаьдалаш а тIехь, массанел тIехчIоагI а денна, дIаэттад гIалгIашкахьа» яха гIайгIане бакъдар.

Цхьабакъда, революци ялале хьалха а тIехьа а наггахьа мара моттиг нийслацар пхьа буташ. Пхьенаш лехилга доккха социальни зулам долга саккуш долча халкъо пхьа бита дехар де бахийта наха юкъе эггара чIоагIагIа лоархIаш а сийдеш а бола нах хоржар.

Граждански тIом болча хана, Нохч-ГIалгIайченна массайолча оагIорахьара кийчдаь дола белогвардейски доакъош тIалаттача хана, лоаман къахьегама наха юкъерча моастагIалах пайда эца йиш йолча хана, пхьа боаллача наха юкъе машар бар къаьстта лоархIам болаш дар. Цудухьа, большевистски партеи, Къилбаседа Кавказе цо бахкийтача Серго Орджоникидзеси, С. М. Кировси, нохч-гIалгIайченерча халкъий баьччашца Шерипов Асланбекаца, Гикало Николайца, Ахриев ГIапураца цхьана пхьа лахар мел акхеи кхерамех Iаьдал да нахага дIадовзийташ, из сихагIа юстара даккхара тIехьа къовсам лоаттабир.

Советски Iаьдал эттача хьалхарча шерашка кхы а хьинар долшагIа, хадданза дIаболабир пхьа лахара духьалара къовсам. Да воацаш дуккха бераш дита, мар воацаш истий бита, къонгаш боацаш ноаной бита, боахам боацаш дезал бита доккха социальни зулам а дIаяхача замах юхедиса къиза гIулакх а из хиларах тарра, пхьа лахара духьала хадданза къовсам болабир парте а халкъо а.

Цул совгIа, пхьа лахаро хIара шера дуккхача наьха вахар дIахьора, цо массайолча оагIора духьале йора бахархой экономически хьалтаро лакхъяра, зуламе нах, къуй, нах бовхараш, иштта кхыбола зуламхой бебара долча бахьанех цхьа бахьан а дар из, хIана аьлча, чIир лаха гIертача сага, е цун гаргарча сага герза кхерама дийнахь а бус а хадданаза кIалха латта безаш хилар бахьан долаш, коара арабала а балха баха а йиш йоацаш хулар уж.

Цунца, истоэе эггара бехктокхаме йолча хана, халкъа хьалхашка эггара хьалха дерригга наькъаш хьадниллача хана, из ший кхела да а хинна дIаэттача хана, юрта боахаме коллективизаци йоладеннача хана, производственни предприятеши заводаши хьалъеш латтача хана, хIара болхлочун кулгаш эшаш долча хана общественни вахар ший боарамагIа дIагIолла телхадора цо.

Цу дерригне дIадехар керда хьахиннача нохч-гIалгIай литературагара вахара юкъе а даьнна, из акха, къиза Iаьдал гучадоаккхаш йола лакха художественни произведенеш кхоллалга. Цу халкъа эггара хьалхалатта сахкетам бола дакъа — нохч-гIалгIай йоазонхой — адамлен духьалара чулоацам бола из сий дайна во гIулакх зуламе хилар дIа ца хьокхаш Iе йиш яцар. Цудухьа, нохч-гIалгIай советски литература хьахиннача юххье пхьа лахара Iадата зулам гучадаккхара хетяь яр гIалгIай советски драматурге лард еллача Мальсагов Кураза Зоврбика «Пхьа лахар» яха пьеса. Пхьа лахара типични акт а из чIир юкъе йолара бахьанаш а шоаш ма дарра дIахьокхарал совгIа, цу сий дайнача зуламерча гIулакха нахага эгIазал кхайкаяйта вIаштIехьдаьлар цун.

Белгалдаккха деза, цу пьесо вахара дукха ха чулоацаш ца хилар. 1907-ча шера дола а дале 1917-ча шера, вешта аьлча, Сийлахь-йоккха Октябрьски революци ялале хьалхха йисте доал цо хьахьокхаш дола сурт. Ший пьеса керттерча турпалех цаI хорж авторо ший дезала тIалатта къел аттача яккха лаьрхIа, ше арендах ийцача лаьттара йол хьокхаш вола лоаман къе ахархо Муса. Из йол ехка, цох ийцача ахчах етт эца лерхIаш вар из.

ВIаьхийча Иналов Шовхалга ше вийта везаш е из ше ве везаш дола гIулакх отт Мусийна хьалхашка. Ше цунга ца вийта, из ве социаду Мусас. Иналов Шовхал вув цо.

Из бахьан долаш пачхаьа судо каторжни болх бе безаш итт шу суд ю цунна. Цул тIехьагIа, нийс шу даьлча, Февральски буржуазно-демократически революци а хиле, шийна техача ханал шу хьалха мукъавоал Муса. Цо суд тоххача хана воккха хул цун воI Султан. Султана саг а йийха, из цIайоагIача дийнахьа каторгера цIавоагIа цун да Муса а. Дезала шозза дегагIоз хила езаш дар из ди. Къеча сага дегагIоз гаьна яланзар. Нускала тIеххьа коа чудера даь моастагIаша вийнача Султана дакъа.

ГIалгIай советски литературана юкъе цу пьесо тIа автора эггара хьалха тешшаме хьахьокх къеча наха даьла къахетамга дог доахилга чIоагIале йоацаш долга. Из пьеса дIайолалуш ший керттера турпал — ахархо Муса, чIоагIа даьлах теша саг хилар хьахьокх Мальсагов Кураза Зоврбика. Хан-ханнахьа ламазаш деш ва Муса, хIара пIаьраска дийнахьа маьждиге вода, кхыметтел ший воI Султан Iарбий дешар деша вахийтавар цо. Пьеса дIайолалуча хана вайна гу шийна а ший дезала а дала дикадар дарга дог доахаш массаза из хилар. Масала, кхай тIа гIоарал довлцца хала болх а баь цIавеначул тIехьагIа, сарахьа пхьор дуаш, кастта етт а ийца, цунца ший дезала вахар аттачахьа далар дог доахаш. Мусас аьлар: «Ший диках доахаргдац вай дала! Даьла новкъосталца вайга кастта еккъа сискал хинна ца Iеш, цхьацца йола хьоаналаш а хургья». Цхьабакъда, цу бус цунна мел хийттар дехар. Мусас цунца ший дезала вахар аттача даккха лерхIаш хинна цаI мара йоаца говр лочкъайир хьал долча Иналов Шовхала.

«Даьлах кхеравенна» ше лочкъаяь говр Иналов Шовхала шийна юхаяллярга дог доахаш волча Мусас аьлар: «Далла лайнар хиланза даргдац». Цхьабакъда, Шовхал, цунна говр юха ца яларал совгIа, из ве кийчвенна вар.

Мусас суде йоах: «Со къе саг ва, цхьаннеца къовсалургдолаш вац со. Аз дехар ду са хьал дайза а дайзе, ше ма-дарра бокъонца укх деша оаша лоархIам бар. Се къе а баьде а лоамаро хиларах тарра, цхьаь цхьаккха тайпа къовсам хьашт долаш вацар со, къаьстта Иналов Шовхалцара къовсам. Кхыметтел сона а са дезала а багара сискал чIегилг а йоаккхаш, са цаI мара йоаца говр цо лочкъаяьчул тIехьагIа а, цо даьча къоала из бехказа валар а цунгара ковна тоам а эшац сона, са говр юхал, яхаш дехар деш дуккхаза се а ихав со, нах а ахнийтаб аз. Сона хац кхы хозагIа мишта дувца деза, хьай дезала багара сискала чIегилг яьккхача сагаца. Цун коа а ваха говр хьая са, аьнна цIаькхазза аз шийга дехар дича, топ бе а елла, со ве хьайзар из. Се цунга ца вийта кхы де хIама хиланзар са. Даьла ва «теш», се цунга ца вийтар мара кхы са бехк боацаш хилара». Цхьабакъда, цига новкъостал диц дала къеча Мусийна. Вай лакхехьа ма аллара, паччахьа судо каторге яккха, итт шу суд ю цунна.

Цига судахошта лац Муса бакъвваь, е из бехке ваь дош нийса къоастадар. Цар хьалхе а цун кхела соцам баьб, алхха формальность хьалкхабар дукьа защита е дош лу цунна. Из ве гIийртача Иналова гаргарча наха санна, паччахьа суд а тешаш а кхаъ бенна эца йиш йоацаш из хилар бахьан долаш, набахта ваха вийзар Мусий.

Каторге нийс шу а даьккха, цIавеначул тIехьагIа: «Хоастам ба хьона, даьла. Юххера а сай воI бIаргаго йиш йолаш, берригаш дийна а могаш а болча цIагIа цIавоалавир Iа со. Хоастам ба далла, сона дага даьллар кхоачаш хилар», — яхаш юха а юха а далла хоастам беш вар Муса. Цунга пхьа боаллача моастагIаша вийнача вIIий дакъа коа чу а дахьаш, юха а цо сатийсар сихэ дехар.

Цу тайпара, къеча наха даьла къахетамга дог доахаш хилар пайдана доацилга хьахьокх авторо. Дала цхьанна хIаманца новкъостал дац къеча наха. Цунца авторо дIахьокх даьла новкъосталга догдоахилга пайда боацаш хилар. «Волий хьох из?» — аьнна дагадохийт цо.

Вайна гуш ма хиллара, цу пьеса тIа Мальсагов Зоврбика шийна хьалхашка декхар оттадаьд, къеча лоаман наха юкъе цу хана даьлах тешилга чIоагIа хилар дIахьекха ца Iеш. тIехь-тIехьа цар тешар шеко йолаш долга дIахьокха. Иштта, масала, «Юххера цкъа мукъах шоана бIарахьажа мегаргвацар из даьла. Хетаргахьа, бIаьхий барашкахьа мара къе барашкахьа хьахьожаш вац из, Забрат», — аьнна, Мусий сесагага Каби санна йолча тIехьайисача, баьдеча лоаман кхалсаго аларо хьахьокх къаьнарча хьисаперча вахара, къаьстта даьла къахетамга са тувсара духьалара халкъа уйла хьахулаш йоагIилга.

Цу пьеса тIеххьарча даькъа тIа хьахьехкад Каби, ПятIи, иштта кхыбараш санна болча лоаман мугIарерча кхалнаха Февоальски буржуазно-демократически революци хилара а паччахьа дIаваккхара а хьакъехьа уйлаш е болабалар а политикеи общественни вахаре хулаш дола хIамаши царна довзалга ловш хилар а. Хьалха, уж довзилга «кхалсага гIулакх дац», оалар.

Цо къаьгга тешал ду, революцес ерригга общество а цунца лоаман кхалнах а хьоабаь хилар а бIаьшерашка тхайса илла цар сакхетам сомабаьккха хилар а.

Цига драматурга, лоаман кхалсага ПятIе цIерагIа, массехк дешаца къаьгга дIахьекхар паччахьа Iаьдало дIахьош бола империалистически тIом адамлен духьала хилар. Цо йоах: «ТIом бецаре-м». Иштта хьахьекхар драматурга берригга ноаном массаза кхераш йола цхьаькха цхьа тема.

Иштта я йоккха йоацача, къаьстта лоархIаме гIулакх дувцача Мальсагов Кураза Зоврбика пьеса тема а керттера чулоацам а. Халкъ дегIадоагIача кердача этапах цунна хьалхашка эттача чоалханерча декхарехи гIулакхехи къаьгга са а кхувш, авторо тешшаме дIахьокх пхьа лахара Iадат доккха зулам хилар а, цудухьа халкъа кердача вахарца цхьаккха тайпара из тарлург ца хилар а.

Хетаргахьа, ший пьеса лаьрххIа чакхйоаккх драматурга адамлен исторе чухь сийлахь-доккхий хувцамаш хиннача ханаца — 1917-ча шераца, Сийлахь-йоккха Октябрьски революци йолаеннача ханаца. Хетачох, пхьа лохаш ший воI Султан верах къеча Мусийга кхаьча сагото пьеса йийшарашка а цунга хьежарашка а дIа йовзийта а из тIеххьара леха пхьа хилийта а гIийртав автор.

Цхьабакъда, цу шерашка чIоагIа эшаш хиннача цу темах драматически произведенеш меттел, массехк очерки, дувцари, новеллеи араяьлар. Иштта, масала, Кураза Зоврбика пьесаца цхьан ханна 1925-ча шера «Сердало» газета тIа арадаьлар «Iадат бахьан долаш» яха. Долтмурзиев Султана пхьа лахара Iадата зулам массадолча тайпара дIадовзийтара хетадаь цу темах дола дувцар.

Вайна лоархIам болаш да, цу лоацача, чоалхане йоацача произведене авторо, дукха нах вахарах боахаш, кхыметтел цхьаккха хIаманна бехке боаца къона нах а тIехьа вахарах боахаш дола, пхьа лахар санна дола, дIаяхача замах юхедиса зуламера во гIулакх гоама хургдолаш из произведени хьакхелла хилар. ДIаяхача баьдеча замах ший халкъа юкъе мел дисача воча гIулакхашца хьинар долаш къовсам лоаттабергболаш ший дешархой тIахьехаш долча «Юкъера дIадаккха вий яха Iадат» яхача дешашца ший дувцар чакхдоаккх авторо.

Цу тайппара авторо цу произведенеца Iадатеи шарIатеи зуламера нормаш хоадам боллаш юкъера дIаяха яхаш, къахьегама лоаман нах тIахьех. Советски Iаьдала шерашка а тIехь цхьаьца йолча моттигашка лелаш йола патриархальни обычеш шоаш лелаеш а хьалхайоахаш а бараште боккха бехк а беш, уж гучабоах.

Белгалдаккха деза, тайп-тайпара кеп йолаш уж уйлаш чакхйоал, нохч-гIалгIай литература дIадоладелча денз, дукхача произведенешка гIолла. Кхоачам болаш да Бадуева, Мамакаева, Гойгова, Арсанова, иштта кхыбарий произведеней цIераш яьхача. ДIаяхача замах юхедисача воча гIулакхий идеологи лелаераш гоама хургболаш, къахьегамхой кхетамца кхебара мах бола ганз юкъе а йихьар, ширача заман баьде гIулакхаш цIендаь дIадахара уж тIа а хьийхар цу произведенеша.

Наьха вахаре нийслуш долча цхьаьцца воча хIамаех йола къаьнеи кердеи уйлаш вIаши духьала айттача кердача хьалашка керда прогрессивни уйлаш котйоалаш хилар а, дина тулорах сома а даьнна, ший кхела да а хинна, халкъ дIаэттаз хилар а белгалдаьккхад цу берригача йоазонхоша.

Кхетадеш да, З. К. Мальсаговней И. С. Бадуевней тIехьа, пхьа лахара юкъерча бIаьшерий Iадат гучаданккха декхар дукхача Нохч-ГIалгIай йоазонхоша, шоашта оттадаьлга. Царех бар Муталиев Хьаж-Бийкар, Озиев Салман, Ведзижев Ахьмад, Боков Ахьмад, Музаев Нурдин, Мальсагов Ахьмад, иштта кхыбараш. З. К. Мальсаговен И. С. Бадуевен произведенеша доккха новкъостал дир царна, произведене тема харжа а цу тIа бувцаш болча наьха оамалаш гойта а.

Цу темах йолча лакхехьа вай белгалъяьхача нохч-гIалгIай литература произведенешка а хьежа, вай керттера вывод йича, белгалданкха лов, уж цхьаяраш лакхача художественни боарамах лэзъь еце а, дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхий идеологи гучайоэнкхаш а, пхьа лехаро деш дола доккха зулам хьахьокхаш а, пхьа лахара Iадат советски кердача хьалашка тIаэца йиш йоаца юкъерча бIаьшерий дина догма ларде уйла во гIулакх хилар а мугIарерча лоаман нахага дIахайташ хилар.

Абу МАЛЬСАГОВ.

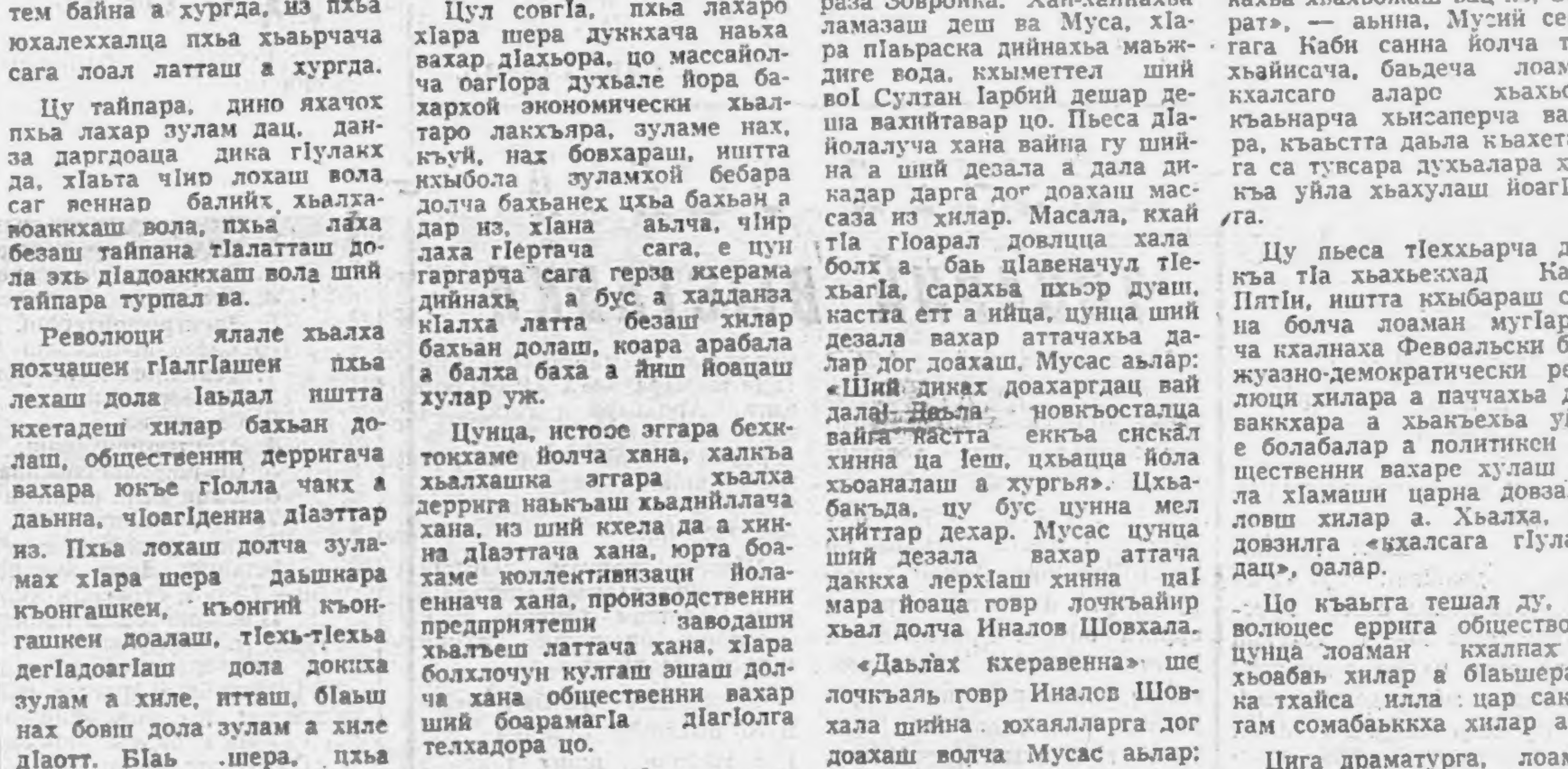

ГРОЗНЫЙ ТАХАН

СУРТА ТIА: республикански театрально-концертни зал. Р. АУШЕВА сурт.

АБХАЗСКИ АССР. Пицунда курорте хIанз сезон я. Мехка массе мнIингашкареи доазол дехьарен баьхка эзараш бола хьаьший ба дика кийчъяьча пансионаташкен салоIача цIеношкен салоIаш.
СУРТА ТIА: Пицундски пляже дукха нах ба.

И. ДАВИТАШВИЛЕ сурт. (ТАСС).

Модз дуъа мозий

Уж нах массе а хана вайна юкъе ба, цудухьа тIехьтIехьагIа уж кIезигагIа зувш да вай, бакъда, уж-м раьза бац шоаш ца зувш хилара. Цар цхьаьца говзал а лелаю шоашта теркам дукхагIа тIаувза гIерташ. Со бувца воаллараш ба сагIадехарграш.

Ди-юкъа зувш ба вай хиннар а хургдар а «ховш» бола цыганкаш, «мохк аьга боахамаш деха» лела тайп-тайпарча бесса халаташ дувха Юкъерча Азера нах. «Кисара бохча дIадаьккха цIабаха ахча доацаш бисараш». Ховш да вайна цар бувцараш оапаш болга, хIаьта а дагахьа дела а деле сом-эпаз дIахковдаду вай царна. ДукхагIболчарна ховш дац «сезонах» цар дукха ахча гулделга, иштта леларах бокъонца йола дика пайда боала «професси» а ль уж лелалга.

Тайп-тайпара ба сагIадехараш: къона, къаьна, кхалнах, маIанах, иштта бIарча группаш а. Тайп-тайпара ба цар бувца оапаш а.

Укх аьхки Назранерча автовокзале Орджоникидзе рейсах лелача автобуса чуваьлар 27—30 шу дахьна хила мегаш вола зIамига саг. Цунца яр Iаьржа йовлакх туллаш зIамига кхалсаг.

— Хьамсара новкъостий, — аьлар зIамигача саго, цунцара кхалсаг бIаргех Iоуха хий дIадоахаш латтар, — укхаза Карабулаке маьре а ена, яхаш яр тха нана. Украинера из йолча хьоашалгIа даьхкадар тхо. Самардийнахьа веха а волаш чу венача наьна-маро тха нана йийнай. Из лаьца воал, тхога милице кхоана садовлехьа дакъа дIахьо йоах. Тхой нана мишта цIахьоргья ховш дац тхо. Укхаза вIалла вовзаш а таргара а саг вац тха. Шоашта могача тайпара гIо де тхона.

Духхьал цу кхалсага тIехьа белхача кхаьчабар автобусачу багIа истий. Цар дувцар бакъ хинна даларе, пачхаьалкхено эша гIо дергдолга а нах иштта халача хьале оттабергбоацалга а кхетаде ловраш дукха бацар. Раьза боацаш бIарахьежар нах цу аферисташта ахча ца деннача шин-кхаь сага.

ВIалла «фаьлгаш» ца дувцаш а духхьал кулг дIакховдадаь «даьла духьа сагIа да» яхаш массехк саг ва цу автовокзале лелаш. Юхь тIара массарешта бовзаш ба уж, бакъда, фу нах ба уж, лелаер киловзал йий-хьогI аьнна царга хоатташ саг вац.

Назране бахача наха дика вовза хургва гIадж а лувзаш зIамигача кIаьнка балам а лаьца сагIа дехаш лела воккха саг. Сона бIарга а гуш, «Универсам» тика хьалхашка лаьттача «Жигули» яхача машена багажникачу гIадж дIа чу а кхесса машин лехкаш дIавахар из цхьан сайрийна.

Нахаца къиза хила, мискачоа гIо ма де ала гIертац со. Геттара бакъахьа да берригача советски наха дайноаной боацаш дисача берашта, Афганистане човнаш хиннача бIухошта, цхьаь бисача боккхийча наха лаьрхIа счеташ хьа а йилла, ахча гулдеш латталга. Цхьаккха зе даргдац вайна 707 (Берий фонд) 708 (Афганистане човнаш хиннача бIухой) счетех ахча дIачуденнад аьнна. ХIаьта вай дукхагIа йолча хана вIалла из гIо эшаш доацача наха а деш да.

10-ча сентябре 9 сахьат даьннача хана Грознерча автовокзале вар со. Дукха лаьттар со, дахчан пандар а лекхаш назамаш йоахаш вагIача воккхача сагага хьежаш. Юкъера лаьрхIача хIара минуте 10 кепиг ахча кхоссар цунна. Цхьан сахьата 6 сом хул-кх уж. Къоалам-каьхат бе а делла вай IолаьрхIача, кхы кIезигагIа хила йиш а йоацаш 800—900 сом ахча доакх цо хIара бетта!

Хьамсара газет дешараш, кулг дега тIа а дилле алал, малагIа ва шоах ииттал «алапи» доагIаш? Фу «даьла духьа денна сагIа» хургда пхи тума пенси доагIаш волча саго цунна денначох? Кхетаде мегаргдеций-хьогI, вай цу наха Iовдала хеталга. Вай къахьегамах, вай леладечох уж белаш болга.

Массарешта ховш да «пхьа хьаьрчаб» аьнна туркхаш хьалха а болаш гулдаьча ахчах боахамаш - машинаш ийяь моттигаш йолга. ТIехьарча хана геттара даржаш латт уж гIулакхаш. Хеталу, цхьаккха хIама дац сагIадехараш кхера безаш, аьнна. Базар тIа, вокзалашка, кхыча, нах гуллуча моттигашка массе а хана хургва массехк саг дIахковдадаь кулг долаш. ДукхагIбараш паргIатта болх бе вIаштIехьдаргдола нах а ба уж. ДагадоагIа сона Наьсарерча саго даь хIама. СагIадеха наIар тIа вена саг низагIа хьа чу а ваьккха, малх чу биззалца бетонах лард йоттийташ воаллаваьвар цо. ДIаводача хана цхьа тума ахча денна хиннадар. Из доаттIадаь Iо а кхесса, дIавахавар, йоах, эгIазваха хинна сагIадехарг.

ХIара автовокзале, базар тIа, дукха нах гуллуча моттиге милице пост хул. Бакъда, цIаккха а хеза дац сона цу нахага милице хIама оалаш, наьха сатем лорабеш.

Сона хетачогIа вай кара я цу «лазара» дарба хулийта молха. Вай декхарийла да уж нах къахьегама юкъеоза.

Халкъа цхьа дувцар да: «Нокхара мозага, цIагIа лелача мозо аьнна хиннад: «Сенна лел хьо иштта хала къахьегаш, зизаш тIара модз гулдеш? ХIара цIагIа, хьо дIачубахача, истола тIа кийчча латташ ма дий из!».

Фу хургдар - хьогI уж мозий чууха кораш дIакъайлача?

Ж. БОГАТЫРЕВ.

ПАЙДАНЕ САЙРЕНАШ

Гуш ма-хиллара, Iалаьмате боккха теркам тIабахийтаб вай парте а правительствас а юрташкарча кагирхошка шоай мукъа йола ха сакъердаме а пайдане а дIаккахьийтара. Цунна тешал ду цу хьакъехьа укх тIехьарча шерашка цар тIаийдаьча социалиаша.

ТIаккха мишта вIаштIехьбаьккхаб из болх вай республика юрташка?

Белгалдаккха безам ба Экажкъонгий-Юрта из болх дика вIаштIехьбаьккха дIахьош хилар. ДIадахача шера цу юрта культура ЦIа хьалдар Сийлахь — боккхача Октябра 70 шу дизарца дувзаденна дар. КIезига сатийсадацар юртарча боккхача а а кагийча а дукхача наха цу денга. Юххера из хьатIа а кхаьчар.

Культура ЦIагIа чуйоагIаш я библиотека, видеосалон, кинозал, иштта мехкараштa тайп-тайпара говзалаш Iомае таро а я укхаза: ло баккха, хIамаш тега, иштта кхыдараш а.

Могушков Ахьмада кулгалдеш я халкъа инструментий а халхара а ансамблаш.

ХIара денна хIана яц аьнна, боахама кулгалхошеи юртсовета депутаташен кагирхошца дIакхухь «Герга истол», «Хаттараши — жопаши», «ДикагIа вола артист» яха сайренаш. Цу сайренаша боккха пайда лу юртарча кагирхошта.

Цу тайпара аргIанарча цхьан сайрене гулбеннараш чIоагIа цецбаьхар, вIалла дага а доацаш, цу юрта вахача зIамигача саго Сапралиев Къурейша. Iалаьмате боккха сакъердам хилар царна цо гитараца а пианинаца а лийкхача ацарехи иллеехи. Шоашта къаьгта из бIаргадайнадецаре, цох тешаргбоацараш а бар царна юкъе.

Культура ЦIено болх дIаболабаь дукха яц, цхьабакъда, кIезига дац цу ЦIен коллектива карагIдаьннараш. Ший болх дукха а безаш, цох ваша а вашаш волча культура ЦIен директора Могушков Ахьмада низ, хьинар кходац къахьегама дн чакх а даьнна, шоаш болча хьоашалгIа баьхнача дуккхача наха боагIача бесса сакъердам балара а, царга салаIийтара а.

Вай лакхе белгаллъяхьа мероприятеш ярал совгIа, республикера а, иштта кхы араьхьара а хьаьший тIанийбу цар. Масала, дукха ха йоаццаш Нохч - ГIалгIай заслуженни артисткас Дадашева Тамарас, къона илли алархочо Албаков Амира а культура ЦIагIа концерт делар. БIайхача безамца тIанийцар уж гулбеннараша. Цу сарахьа маьлхара хьавена хийла да, дог гIоздаьнна чувахар. Цкъа мо дуккхага наха салоIам беш концерташ деннад укхаза вайна массанена а дика бовзаш а безаш а болча артисткас Евлоева Раяси иллиалархочо Шадыжев Абубакарен.

ДIаьхдаь тIоараш а детташ, детгIара тIанийцар юртарча наха «Асса», «Таргим», яха ансамблеш, иштта вай мехка цIихеза вола бозбуач Роман Моргошвили.

Культура ЦIагIа дIайихьар интернациональни вIашагIкхетара сайре. Цига дакъа лоацаш хилар КъулбаседаХIирий АССР «Горец» яха ансамбль. Цу сайрийна къаьстта беза хьаьший хиннарех бар МГУ студентка йола индианка Рама, интернационалисташ - бIухой, тIема а, парте а, къахьегама а ветеранаш. ЧIоагIа наьха теркам тIабодаш къамаьл дир тIема а кIахьегама а ветерана Имзгожева. Зале гулбеннарашта, къаьстта призывникашта, боккха лоархIам болаш, пайдане дар интернационалисташа - бIухоша дийцараш. Кагирхошта а, юртарча дукхача къахьегамхошта а ханнахьа йицлургIоацаш чIоагIа сакъердаме чакхъялар из сайре.

ТIеххьара ала безам ба, уж тайпара сайренаш ма хулла дукхагIа дIакхухьаш хилча, цох хьабоала пайда боккха болга. Сона хетачогIа, цох дика кхеташ ба культура ЦIен кулгалхой шоаш а.

А. САЙРАЛИЕВА.

ХАЛКЪА ЭШАЧА ТОВАРИЙ ВЫСТАВКА

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета промышленни отдело вIаштIехьяьккха халкъа эшача товарий выставка хилар укх деношка город Грозне. Выставке дакъа лоацаш яр Нохч-ГIалгIай АССР Роспромторга а Роспродторга а ерига оптови предприятеш. Нохч - ГIалгIай Респотребсоюза кооперативни промышленноста комбинат, бытовой гIулакхаш ду Назрановски районни производственни управлени, Наурски, Советски, Сунженски, Урус-Мартановски райбыткомбинаташ.

Къаьстта дикалца белгалдаьннадар Назрановски трикотажни фабрико арахийца товараш: дегIа тIа товш а модни а хьаяь футболкаш, майкаш, чухьа дувха барзкъаш. «Силуэт» яхача производственни, текстильно-галантерейни объединене арахийца хоза эздий тийга кхалнаьха кочамаш а яр цига. Иштта цига дар Грозненски швейбыта объединене арахийца берий хоза пазата барзкъаш.

Грозненски кога гIирс беча фабрико арахийца наьха безам тIагIоргболаш хоза кхалнаьха а маIача наьха а тайп-тайпара кога гIирс бар цига. Арахьара тIакхихьа цига хинна берий хоза ловзорграш вайцига хьаергъяцархогI, аьнна хеташ хьахекхаяр выставка вIаштIехьъяьккхараша.

ЧIоагIа теркам тIаозаш дар ирача хIамаца догамаш деш Советски района мехлесхозо арахийца дачни истола диъ гIанд а.

Сунженски райбыткомбинато выставке оттаьяй дукха макромэ: шин• тайпара штораш, абажураш, салфеткаш, зIамига кIувсаш, зизаш чуувттаду хIамаш.

Выставкага хьожараштa чIоагIа безаме хет Дубай-Юртарча керамика фабрико арахийца вазаш а иштта кхыйола пхьегIаш а. Цу пхьегIий маьхаш лакха дац.

Выставкана ледара кийчо яьй цхьаццайолча районаша — Малгобекски, Надтеречни, Веденски, Гудермесски.

Теша лов цу выставко товараш дикагIа арахецара гIо дерг хиларах.

Ф. ГАЗДИЕВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

НГIАССР жилищно-коммунальни боахама Министерства базе г. Грознерча № 21 йолча юкъерча профтехучилища юкъера дешар чакхдаькха а балха специальность Iомае а безамбараш 1988—89 дешара шера деша дIаэц ер специальносташ караерзае:
— электросварщик,
— автомобилашта ремонт яра вола слесарь,
— электрооборудованена гIулакх дара а ремонт яра а вола электромонтер,
— слесарь-сантехник,
— электропередачай линешта ремонт яра вола электромонтер.
— тIахьожама-бустама приборий а автоматизаце а слесарь,
— энергетически яьшта вола машинист,
— спецводоочистка оператор (лаборант),
— зизаш леладер-декоратор-мастер,
— озеленитель,
— трамвая водитель,
— троллейбуса водитель,
— городской электротранспорта контактни сета ремонт яра вола электромонтер,
— наькъаш дехкача машиний машинист,
— бытови машинаш а прибораш а тоаяра вола слесарь,
— котельни установкашта ремонт яра вола слесарь.

Деша хьех 8—10 класс яьккха бола кагий нахи мехкарийн, 10 класс а яьккха дешаш бараша 30 сом стипенди ийдергда, 8 класса яьккха дешаш бараш пачхаьалкхено Iалашбергба (даарца, барзкъаца, общежитеца).

Производственни практика йолча хана дешархошта предприятешка болх беш даьккхачох 50 процент дIалургда.

Предметни кружокашка, технически кхоллама кружокашка, спортивни секцешка, художественни самодеятельносте дакъа лаца безам бараштa из таро йолаш я.

Училище библиотекаца, читальни, спортивни залашца, клубаца, киноца, столовеца, буфетаца Iалашъяь йола хIанзарча тайпара хьаль 600 моттиг йола общежити я.

ТIехдика училище чакхъяьккхараштa мехка техникумашка, вузашка деша оттара льготаш лу.

Училище дешара ха: 8 класса базе — 3 шу, 10 класса базе — 1 шу.

Училище чакхъяьккхараштa хержача профессех 3, 4, 5 разряд а, иштта цунна гарга е ювзалуш йола професси а Iомаю.

Училище деша отташ цун директора цIерагIа заявлени яла еза, шийца ер документаш а долаш (аттестат е тешал, 286 формагIа йола медицински справка, деша ваьгIачара характеристика), 3х4 см бустам, бола диъ сурт.

Училища адрес: г. Грозный, 29, Леонова ул. 77. «Центральни рынок — поселок Мичурина» маршрутагIа лелача № 27 йолча автобусаца тIеххьарча остановке кхаччалца дIаваха веза.

Телефон: 3-31-80.

Приемни комиссе кIиранденгара дIанийккхача вокх деношка 9 сахьат даьлча денз 18 сахьат даллалца болх бу.

Деша дувла!

Республике эгтара къаьнагIъярех йолча Советски Союза Турпала Николай Демина цIерагIарча № 2 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училищес деша хьех кагий нахи мехкарийн.

8 класс яьккхараш 4 шера деша укх специальностегIа балха говзалаш Iомае:

1. **Операторaш-лаборанташ.**
2. **ЭВМ электромеханикаш.**
3. **Сварщикаш-слесараш.**
4. **Столяраш (художественни мебель).**
5. **Электромонтераш.**

10 класс яьккхараш 10 бетта Iомалургболаш

1. **Технологически установкай операторaш.**
2. **Прибористаш.**
3. **Столяраш.**
4. **Электромонтераш.**
5. **Сварщикаш-слесараш.**
6. **Химически анализа лаборанташ.**
7. **Операторaш.**

Деша хьайца 8 класс яьккхараш пачхаьалкхено Iалашбу. Деша хьайцача 10 класс яьккхаршта 36—72 сом стипенди лургда.

Предприятешка практике болча хана балхах доагIача алапех кхы тIа 50 процент а лургда.

Кхычахьара баьхкараштa общежити я.

Дийшабаьннараштa юкъера образовани хилара диплом лу квалификационни разряд йола професси тIа а язъяь, республика предприятешка, «Грознефтеоргсинтез» объединене заводашка балха хьожабу.

Геттара дика дешаш училище чакхъяьккхарех 10 процент вузашка дешабохийт.

Училище болх беш я художественни самодеятельноста, технически творчества кружокаш, спортивни секцеш.

Приемни комиссе болх бу кIиранденгара дIанийккхача хIара дийнахьа 8 сахьат даьлча денз 16.00 сахьат даллалца.

Училища адрес: г. Грозный, Индустриальни улица, 10. Телефонаш: 6-48-15, 6-48-18, 6-34-29.

Училище ва йиш я трамвайшца №№ 2, 5, 7, «Пожарка» яхача кхаччалца.

«СЕРДАЛО» ГАЗЕТА РЕДАКЦЕ БАЛХА ХЬЕХ МАШИНИСТКА. БЕТТА АЛАПИ — 120 СОМ. БОЛХ БЕ ЛОВЧО ХОАМ БЕ РЕДАКЦЕ. (ТЕЛЕФОН 2-84-68).

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 СЕНТЯБРЬ, ШИНАРА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
835 — «История войны по Брайлю», «Фронтовой хроника тIара цIи» яха документальни фильмай премьера.
8.55 — 24 ахканара Олимпийски ловзараш. Хила кхоссавалар. Гандбол. МаIа нах. СССР сборни — Югославе сборни. Бокс. Сеулера передача.
12.30, 16.30 — Керда хоамаш.
16.45 — ЗIамига концерт.
17.00 — Экономически знаней лард. «Телезхо» яха журнал.
17.30 — «КIайча наIара тIехьашка». Документальни фильм.
18.25 — «Йийг цирке». Мультфильм.
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.00 — 24 ахканара Олимпийски ловзараш. Классически кIалтохаргах латар. Велоспорт. Сеулера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — 24 ахканара Олимпийски ловзараш. Спортивни гимнастика. Сеулера передача. ПерерывагIа (23.45) — Тахан дунен тIа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Машинех кердаяраш». Iилма - популярни фильм.
8.35, 9.35 — Дезала вахара этикеи психологии. 9 класс. Вводни программа.
9.05 — Французски мотт. Мотт Iомабара 1 шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Эстетически кхетам.
10.35, 11.35 — Географи. 6 класс. Лаьттара Iалам тайп-тайпара да.
11.05 — Французски мотт. Мотт Iомабара 2 шу.
12.05 — «Юххье денз дIаволале». Художественни фильм.
13.15 — «Кхийнараши бераши», «А, Б, В, Г, Д, со», «Со болхло хургва» яхача телевизионни документальни фильмай премьераш.
13.55, 23.05 — Керда хоамаш.
16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
16.35 — Музыка урокаш. Телефильм.
16.45 — Концерт.
17.30 — Хьа горизонташ.
18.00 — Парторганизацешка — отчеташи хоржамаши.
18.20 — «Граждански оборона», Баха нах лорабара — хIара дийнахьа теркам.
19.05 — «Нохч - ГIалгIайче». Информационни программа.
19.20 — «Наьна мотт — дунен сердал». Укх шера 7 сентябре хиннар шозлагIа (гIалгIай меттала).
19.50 — Мультфильм.
20.00 — «Хоза ца хиячa йиш яц сага дог». Илли оал Новосельцева Таис.
20.25 — «СалоIача сахьаташка». Укх шера 31 августе хиннар шозлагIа.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Союзни республикай студей фильмаш. «Бертий кIоаг». Художественни фильм. 1 серн.
23.15 — 24 ахканара Олимпийски ловзараш. Сеулера передача.

21 СЕНТЯБРЬ, КХАЬРА
I ПРОГРАММА

8.30 — 120 минут.
8.35 — «Гугуце», «Гугуце парта» яха мультфильмаш.
8.35 — Сага институт. Сага физически таронех.
9.55 — 24 ахканара Олимпийски ловзараш. Нек дар. Велоспорт. Сеулера передача.
12.20, 16.30 — Керда хоамаш.
16.40 — Телевидене Таджикски студе программа.
17.30 — «Сакъердаме селаIад». Документальни фильмаш.
18.00 — Кхийнараштa дола мультфильмаш.
18.15 — Вай беш.
18.45 — Тахан дунен тIа.
19.00 — 24 ахканара Олимпийски ловзараш. Классически кIалтохарах латар. Бокс. Сеулера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — 24 ахканара Олимпийски ловзараш. Еза йола атлетика. Гимнастика. Сеулера передача. ПерерывагIа (23.45) — Тахан дунен тIа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «По образу и подобию». Iилма - популярни фильм.
8.35, 9.35 — Информатикаи вычислительни техникаи лардаш. 10 класс. Алгоритмаш плюс робот.
9.05 — Немецки мотт. Мотт Iомабара 1 шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Ф. М. Достоевский. «Преступление и наказание».
10.35, 11.35 — Физика. 6 класс. Моаршал да хьога, физика.
11.05 — Немецки мотт. Мотт Iомабара 2 шу.
12.05 — «Бертий кIоаг». Художественни фильм. 1 серн.
13.20 — «Городаши шeраши», «Где зимует лето», «Херсон» яха документальни фильмаш.
14.00, 22.55 — Керда хоамаш.
16.10 — «Брянские игрушки». Фильм-концерт.
16.40 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
16.45 — «Почему буксует РАФ», «Великие Луки». Телефильм.
17.20 — 24 ахканара Олимпийски ловзараш. Бокс. Сеулера передача.
19.05 — «Нохч - ГIалгIайче». Информационни программа.
19.20 — «Писатели хаи». Писателий Нохч - ГIалгIай Союза художественни литература пропаганда бюро балхах (нохчий меттала).
19.30 — Экран кагирхошта.
20.00 — «Спокойной ночи, малыши!», «Ласточки», Мультипликационни фильм. (ЧССР).
20.15 — Спортивни вахар.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Союзни республикай студей фильмаш. «Бертий кIоаг». Художественни фильм. 2 серн.
23.05 — 24 ахканара Олимпийски ловзараш. Фехтовани. Сеулера передача.

РАДИО

20 СЕНТЯБРЬ, ШИНАРА

7.45 — 8.00 — Мукъамаш. «Сельские зори». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.
9.15 — «Предприяте гIонна бола боахам» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 — Дуне цхьаи кIиргIа (нохчий меттала).
15.15 — 15.30 — «Коммунисташ авангарде» (гIалгIай меттала).
15.30 — 15.35 — Музыка (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа.
16.01 — 17.00 — Эстрадни музыка концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

21 СЕНТЯБРЬ
КХАЬРА

7.45 — 8.00 — Мукъамаш. «Юртара вахар» (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — Илли доакхар Дагаев Валид ва.
11.15 — «Болхлочоа хетар» (гIалгIай меттала).
11.30 — «Вай декхар». Г. Гагиева поэма. РадиоладувгIархой дехарагIа шозлагIа ю передача. (гIалгIай меттала).
15.15 — 15.35 — «Ца малар — вахара боарам».
16.00 — 17.00 — Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

22 СЕНТЯБРЬ
ЕРА

7.45 — Мукъамаш. «Ускорение с торможением». Хаоттам.
7.57 — 8.00 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.27 — Передачай программа.
8.30 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (нохчий меттала).
8.55 — 9.00 — Реклама.
11.15 — «Къахьеганза йоахача доходашта — ниъ бехка» (нохчий меттала).
11.30 — «Лостам — бухсоцаш хьахулачунгахьа».
11.45 — 12.00 — «Ханал хьалхабаьннараш» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Илли а дешаш а шоана, хьамсара къахьегамхой!» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — «Вахари дии» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
18.55 — 19.00 — Музыка.

23 СЕНТЯБРЬ,
ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — Мукъамаш. «Сельские зори». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «Дог айдеш дола йоазонхочун дош» (нохчий меттала).
8.50 — 9.00 — Музыка.
11.15 — 12.00 — Димаев Iумара кхоллам. КхоалагIа передача. «ТIеххьара аккордаш».
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Перестройка: гIулакхаши проблемаши» (гIалгIай меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — ДоттагIлеи концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — 19.00 — «Анонс».

24 СЕНТЯБРЬ
ШОАТТА

7.35 — Мукъамаш. «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.50 — Передачай программа.
7.55 — 8.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — «Партийни собрани — кхетам балара школа». (нохчий меттала).
10.40 — РадиоладувгIархой хаттараштa жоп лу НГIАССР чурча гIулакхий министра заместителa А. Ф. Зайцева.
11.00 — «Школьни клобус».
11.30 — 12.00 — «Iалами вайи». ШоллагIа передача.
12.30 — «СалаIара минуташ». Литературно-музыкальни композици. (нохчий меттала).
12.50 — 13.15 — «Илли» яхача фольклорни ансамбла концерт.
15.15 — 15.50 — «Хьадоладеннача моттиге денз вай деношка хьаьхаччалца».
16.00 — «Бригадни подряд болх беш я» (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал.
18.30 — 19.00 — «Музыкальни почта».

25 СЕНТЯБРЬ,
КIИРАНДИ

7.15 — Мукъамаш. Республикански газетий обзор.
7.25 — 7.30 — Передачай программа. Хаоттам.
8.15 — 9.00 — Оаха ловца боаких шоана.
11.20 — 12.00 — Машинашъерашта дола концерт.
16.00 — Микрофона хьалхашкара театр.
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 — ГIумкий мукъамаш.
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал дараштa» яха концерт.

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 16—21, Грозне 19—21 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, тайп-тайпарча сагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 7—12, дийнахьа 15—20 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАДОЛАДЕННАД 1989 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА
Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.
Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехкIохама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-37-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02262. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3090.